

БЯРОЗКА

Для тых, хто хоча разабрацца ў гісторыі, сучаснасці, сабе!

Літаратурна-мастацкі, грамадска-палітычны часопіс,
дадатак да літаратурна-мастацкага часопіса «Маладосць»

ЛІСТАПАД — СНЕЖАНЬ

Выдаецца са снежня 1924 года

У 1974 годзе часопіс узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»

Выходзіць адзін раз у два месяцы

Галоўны рэдактар Алена МАСЛА

Рэдакцыя і рэдакцыйная рада:

Алесь БАДАК

Раіса БАРАВІКОВА

Лілія ЖАЛНЯРОВІЧ

Арцём КАВАЛЕЎСКИ (рэдактар
аддзела мастацкай літаратуры)

Мікалай КАЗЛОЎ

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Уладзімір ЛІПСКИ

Руслан НАЙДЗЕН (дызайнер)

Таццяна ПРАНОВІЧ

Маргарыта ПРОХАР

Галіна ПШОНИК (рэдактар аддзела
публіцыстыкі)

Людміла РУБЛЕЎСКАЯ

Аксана СПРЫНЧАН

Ірына ШАЎЛЯКОВА

Таццяна ШВЕД

Мастацкі рэдактар Віктар КАЛІНІН

Тэхнічнае рэдагаванне і вёрстка Любові КАСЦЮКЕВІЧ

Стыльрэдактар Ірына КАЧУРКА

Рэдакцыя не рэцэнзуе і не вяртае дасланья рукапісы.

Пры адсутнасці дадзеных аўтара ганарар не налічваецца.

Пры перадруку спасылка на «Бязрозку» абавязковая.

Адрас для карэспандэнцыі: 220034, Мінск, вул. Захарова, 19,

«Бязрозка». E-mail: bjarozka@mail.ru. Сайт: bjarozka.lim.by Тэлефон рэдакцыі: 288-24-62.

Падпісана да друку 10.02.2011. Фармат 70 x 100 ¹/₁₆. Папера афсетная.

Друк афсетны. Умоўн. друк. арк. 5,20. Ул.-выд. арк. 5,19. Тыраж 1524 экз. Заказ 393.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».

220013, Мінск, праспект Незалежнасці, 79. ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009 г.

Часопіс «Бязрозка» зарэгістраваны ў Міністэрстве інфармацыі РБ. Рэг. нум. 210.

© «Бязрозка», 2010.

**Заснавальнікі — Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь;
рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Літаратура і Мастацтва»**

с дрыветом
Слабадан Вуканавіч
Чэшаторыя

Нашы планы

3 «БЯРОЗКАЙ» ВАМ БУДЗЕ ЦІКАВА! 4

Паэзія

ВЯСНОВЫЯ АКВАРЭЛІ 6

Мікола ЧАРНЯЎСКІ

Проза

НЕБА СТАНЕ АЗБУКАЙ 8

Слабадан ВУКАНАВІЧ

НЕЗАБЫЎНЫЯ СУСТРЭЧЫ

3 АВЕЧКАЙ АДЭЛЯЙ АБО ADELJASTAR@TUT.BY 14

Наталля БУЧЫНСКАЯ

МОЙ ПЕРСАНАЛЬНЫ ЭКСТРАСЭНС 18

Генадзь АЎЛАСЕНКА

ТУГА ПА ЛЮДЗЯХ 24

ВАРОНА 27

Алена МАСЛА

Ліст нумара

У НОВАЙ «БЯРОЗКІ» НОВЫ ЧЫТАЧ 29

Людміла ЗАХАРЭВІЧ

Гумар

ЗІМОВЫЯ СМЯШЫНКІ 30

Пятро ВАСЮЧЭНКА

Цяжжасці росту

«ДЗЯКУЙ, МОЙ НЯДРУЖНЫ КЛАС!» 34

Вадзім БАГРЫЙ

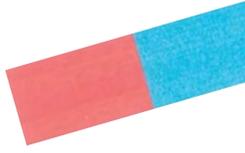
Міні-плакат 32-33

Чытаем па-беларуску

ТЫДЗЕНЬ РОДНАГА СЛОВА 36

Вольга КЛІМКОВІЧ

38 *Сусвет і мы*
СОНЦА З ВУШАМІ
 Канстанцін ЦЫРКУН

Беларуская міфалогія
43 ЧАС ВАЎКА
 Ірына КЛІМКОВІЧ

Родам з «Бярозкі»
48 СУСТРЭЧА, ЯКАЯ ВЫЗНАЧЫЛА ЛЁС
 Алена ІВАНЮШАНКА

Ручкі не ў кручкі
47 СТЫХІІ Ў КЕЛІХУ
 Юлія МІНІЧ

50 СТЭРЭАФАТАГРАФІЯ — ГЭТА ДАСТУПНА
 Канстанцін НЕТЫЛЁЎ

Верасок
54 ЮНЫЯ ТАЛЕНТЫ ЛЕГЕНДАРНАЙ СЛУЧЧЫНЫ
 Арцём КАВАЛЕЎСКІ

Дынамік
58 КАЛАЖ З РОЗНАСТЫЛЯВЫХ ЗОРАК
 Вольга НАВАЖЫЛАВА

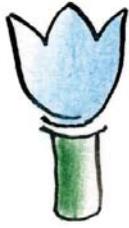
60 «РАНАНІЕВА» — НОВЫ ЭТАП НАШАГА РЭПА
 Вітаўт МАРТЫНЕНКА

Думкі ўслых
63 САПРАЎДНЫ СКАРБ
 Алена ВАНСОВІЧ

Вернісаж
64 ПАЛЯВАННЕ ЗА ІМГНЕНЕМ
 Галіна ПШОЊІК

РОЗНАСТЫЛЯВЫХ

4 З «БЯРОЗКАЙ» ВАМ БУДЗЕ ЦІКАВА!

Алена МАСЛА,
галоўны рэдактар

**Дарагія сябры,
вітаем вас
у новым 2011 годзе!**

Ад апошняй нашай з вамі сустрэчы столькі святаў адшумела: і Дзень закаханых, і 23 лютага, і Міжнародныя дні «дзякуй» і абдымкаў... А наперадзе — 8 Сакавіка! Віншуем вас і зычым радасці!

Зіме здавацца не хочацца! Нават на старонках гэтага нумара «ЗІМОВЫЯ смяшынкi» змагаюцца з «ВЯСНОВЫМІ акварэлямі»... Але ўсё званчэй азваюцца капяжы — вясна на парозе!

І ў рэдакцыі настрой радасны. За мінулы год у нас з'явілася шмат сяброў і аднадумцаў. Сярод іх — вучні, настаўнікі, бібліятэкары Дзяржынскага, Слуцкага, Барысаўскага раёнаў. Асабліва дзякуе «Бярозка» Вацлаву Іванавічу Матусевічу, загадчыку Дзяржынскага раённага аддзела адукацыі, і Івану Антонавічу Дзерману — загадчыку Слуцкага

раённага аддзела адукацыі. Гэтыя паважаныя людзі — сапраўдныя сябры дзяцей і роднай мовы! Дзякуй пісьменніку Ганаду Чарказяну — ён падпісаў на «Бярозку» 12 дзіцячых дамоў! Наогул, дзякуй усім нашым падпісчыкам! Мы абяцаем вам год, багаты на цікавыя літаратурныя сустрэчы, падзеі, знаёмствы!

А цяпер — абвесткі: добрая і... добрая!

Першая — для ўсіх: **з другога паўгоддзя «Бярозка» будзе выходзіць штотомсяц!**

Другая — для нашых шануючых аўтараў: **з 2011 лепшыя публікацыі ў нашым часопісе будуць адзначацца прэміяй імя Алеся Якімовіча, заснаванай часопісам «Бярозка» і РВУ «Літаратура і Мастацтва»!**

Арцём КАВАЛЕЎСКИ,
рэдактар аддзела літаратуры

У жыцці кожнага з нас здараюцца знакавыя падзеі, здольныя паўплываць на далейшы лёс. Для некаторых з вас такой падзеяй будзе літаратурны дэбют — першая публікацыя, якая магчыма, стане пачаткам творчага шляху. Было б надзвычай прыемна, каб ваш

дэбют адбыўся ў нашым, адным з найстарэйшых у краіне, часопісе. Дасылайце нам свае творы! Ніводны з іх не застанецца па-за ўвагай, а найбольш удалыя будуць апублікаваныя. Натхняйцеся, пішыце і памятайце: літаратура робіцца сёння!

Галіна ПШОНІК, рэдактар
аддзела публіцыстыкі

Сярод найбольш цікавых рубрык чытачы адзначаюць «Думкі ўслых», «Ліст нумара», «Цяжкасці росту». Гэта значыць, часопісу удалося намацаць істотныя, сапраўды балючыя для сённяшніх падлеткаў тэмы. Што абсалютна натуральна, бо аўтары гэтых рубрык у пераважнай большасці самі падлеткі.

Аднак трэба прызнацца: многія вашы лісты мы вымушаны адкласці ў папку «Рэдакцыйны архіў». Растлумачу чаму. Адсутнасць жывых фактаў, агульныя

фразы, «заезджаныя» тэмы, маралізатарства, слоўныя і зместавыя штампы — вось найбольш тыповыя прычыны.

А таму хачу пажадаць усім вам перш за ўсё смеласці: глядзець і бачыць, быць самімі сабой, смеласці думаць і выказваць свае думкі. Толькі па гэтым кірунку пралягае шлях у творчасць. І не толькі журналісцкую. Пішыце нам — вельмі чакаем.

Любоў КАСЦЮКЕВІЧ,
тэхнічны рэдактар

Сябры, зычу вам усебаковага развіцця і цікавасці да новага! Не саромейцеся паказваць сябе і свае таленты.

Алена МАСЛА

Handwritten signature of Alena Masla

Галіна ПШОНІК

Handwritten signature of Galina Pshonik

Любоў КАСЦЮКЕВІЧ

Handwritten signature of Lyubov Kashtukovich

Handwritten signature of Ruslan Naidzen

Руслан НАЙДЗЕН

Арцём КАВАЛЕЎСКІ

Handwritten signature of Artyom Kavaleuski

ВЯСНОВЫЯ АКВАРЭЛІ

(трыпціх)

Мікола ЧАРНЯЎСКИ

* * *

Забраўшыся з апаскай
на карніз, —
Ад ласкі веснай
Нікуды не дзецца, —
Лядзяш з карніза
Звесіўся уніз,
Каб у люстэрка лужы
паглядзецца.

Ён счаравана ў стынь вады
глядзеў,
Ён з сонцам пераміргваўся,
зіхоткі,
Ды, не ўтрымаўшыся,
На дол зляцеў
Пад спудны вэрхал вераб'інай
сходкі.

І ўся краса яго
з іскрынак слёз,
Сабраная зімой,
нібы ў скарбонцы,
Ураз разбілася, —
Такі ўжо лёс! —
За песню жаўранка, за ўсмешку
сонца.

* * *

Раўчук
З-пад гурбы ўзбег на
сонцаўгрэў,
Вясна ж, як маці,
Наўздагон: "Не баўся!"
Як жэўжык,
Пасваволіў, падурэў,
А з прыцемкам пад гурбу
Зноў схаваўся.
Нібы праз сіта,
Дожджык праімжыць,
Разбудзіць рунь і пра жніво
напомніць,
А ён, падсілены,
у свет збяжыць, —
Наказ вясны
Цяпер ужо не споўніць.

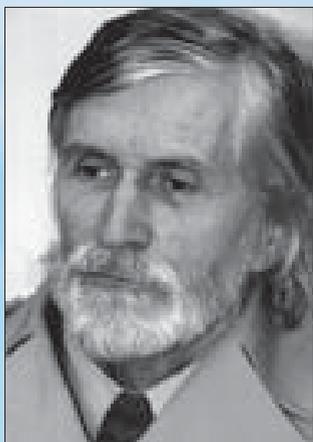
* * *

Бярозы
саладкавая сляза
З галінкі капнула неспадзявана.
Світанак
снег з нізоў
за ноч злізаў
Шурпатым языком туману.

Дождж,
Як лістота ўсохлая, шуршыць,
А жаўраначак песняй
захліпнуўся.

Ці то ад золі
галасок дрыжыць,
Ці то ад шчасця,
Што ў свой край вярнуўся?

Слабадан ВУКАНАВИЧ

Слабадан Вуканавіч — чарнагорскі паэт, прэзаік, драматург. Нарадзіўся ў 1944 годзе. Цяпер жыве ў горадзе Падгорыца. Аўтар больш як дзесяці паэтычных зборнікаў, кнігі прозы «Пяць лібрэта для балета» і рамана «Ключмаятнік». Апублікаваў сем кніг для дзяцей. Драмы гэтага аўтара ставіліся ў тэатры і трансліраваліся па радыё. Творы Слабадана Вуканавіча перакладзены на англійскую, рускую, французскую, беларускую, італьянскую, венгерскую, румынскую, славенскую, македонскую, турэцкую, балгарскую і албанскую мовы.

Слабадан Вуканавіч — часты госць у Беларусі, на працягу пяці гадоў ён пяць разоў наведваў нашу краіну. У сваёй папярэдняй кнізе «Дзяўчынка з галавою апельсіна»

літаратар змясціў некалькі вершаў, напісаных у Мінску і Гомелі. Письменнік з Чарнагорыі вельмі цёпла і шчыра гаворыць пра нашу нацыянальнае свята — Дзень беларускага пісьменства, штогадовы ўдзел у якім ужо стаў для аўтара традыцыяй. Слабадан Вуканавіч перакладае шмат твораў беларускіх аўтараў, па яго прапанове была апублікавана анталогія беларускай паэзіі. Дарэчы, у РВУ «Літаратура і Мастацтва» хутка з’явіцца зборнік выбранага з паэзіі чарнагорскага літаратара.

Шаноўныя сябры, прапануем вам невялікае апавяданне, а дакладней, гістарычную імпрэсію Слабадана Вуканавіча, прысвечаную Джурджа Црнаевічу, заснавальніку першай друкарні ў паўднёвых славян.

Арцём КАВАЛЕЎСКИ

с дрыветом
Слабадан Вуканавіч
Чарнагорія

НЕБА Я СТАНЕ АЗБУКАЙ

Дзяцінства Джурджа Црнаевіча, заснавальніка першай друкарні ў паўднёвых славян.

Слабадан ВУКАНАВІЧ

У Жабляку каменная крэпасць, у крэпасці правіцель Іван. Вакол яго народ — ягоны клопат. Жанчыны галосяць над мёртвым ваяром.

Яўхім збірае зёлкі, лечыць параненых і скалечаных. З рамонака вызірнулі сны. Над Жаблякам хмары тугі. Возера харкае крывёю ваяроў. Мячы набрынялі ад ран, патаўсцелі ад помсты абаронцаў і нянавісці захопнікаў. Галашэнне — адзіная мова. Галашэннем абараняюць крэпасць, галашэннем бадзёрацца. Галашэнне — бізун і пятля для гвалтаўніка. Галашэнне — гімн нашага лёсу.

Склюдзе дрэва каваль Драгіла. Рукамі ажыўляе жалеза і мёртвы ствол дрэва. У кожнай вежы і хаце ад Жабляка да Рыекі маюцца яго лыжкі, колы, мячы. Плацяць тым, што ў каго ёсць — грашыма, інжырам, рыбай, гранатамі, а хто не мае нічога — вялікім дзякуй альбо блаславеннем. Кожны расплаціўся з кавалём Драгілам.

Прарок Нікадзім прадвяшчае рабункі і перамогі, хваробы і засуху. Правіцель ад клопату стаў сынам воўка. Нікадзім аплаквае свае прароцтвы. Памірае закіданая камянямі вядзьмарка Еўдакія.

Малады Джурджа са сваімі аднагодкамі практыкаваўся дзеля забавы ў вайсковай справе (кіданне кап'я, каменя з пляча, фехтаванне, пападанне ў яблык). Як і ўсе дзеці, ён марыў пра бітвы і перамогі, услаўляў свабоду і герояў. Вудзіў рыбу на возеры.

Калі сыну Івана было дванаццаць год, уладар паклікаў прарока Нікадзіма.

— Скажы, Нікадзіме, не прыгожа скажы, а праўду. Якім будзе мой Джурджа?

— Васпане, як казалі зоры...

— Што кажучь?

— Твой наследнік, вялікамудры Джурджа, уладар Чарнагорыі, паставіць вялікі будынак, больш за гэтыя. Не з зямлі і каменя і не з мячом і стралой.

— З чаго ж будзе гэты будынак, Нікадзіме?

— Ён паставіць будынак-свяцілішча, дзе боствам будзе слова. Звон-слова, які будзе паведамляць, які будзе казаць пра краіну чароўную, пра краіну казачную, пра нас і пра іншы свет, пра нашу тугу, жаль і крыху пра нашыя радасці і красу.

— Пра што гэта ты, Нікадзіме, гаворыш?

— На гару Обада ён прывядзе нейкага папа і ўласнаручна зробіць у сне і наяве, цэламу свету кнігу-народ, кнігу-вечнасць. Кожны чалавек стане зоркай, дрэвам і, урэшце, літарай.

— Я думаў, Нікадзіме, ты будзеш казаць пра яго геройства.

— Веды і кніга свяцейшыя за меч і бітвы, васпане.

— Толькі ты кажаш, што...

— Джурджа і яго поп стануць жыхарамі неба, святымі слова. Думка, шлях і ўсведамленне ўваскрэснуць. З неба яны зробіць азбуку, і літары стануць златавустымі рыбамі.

— Хопіць гульняў, трэба яго рыхтаваць...

— Васпане, хай пагуляе яшчэ два гады. Гэта будзе для яго весялей і прыемней за ўсё, а пабедаваць яму яшчэ давядзецца.

— Маеш рацыю, Нікадзіме, хай дзеці будуць дзецьмі.

Джурджа імчыцца на кані, за ім гоніцца Паўлімір. Джурджэ кідае нож з дваццаці крокаў у дуб, а потым з вярбы, з вышыні ў восем пяцей, падае ў ваду, спаборнічае ў ныранні з астатнімі дзецьмі з крэпасці. Прыўкраснай Ксеніі, дачцы збраяносца Мргуда Трывунава, ён дорыць птушаня перапёлкі. Яна яму — вышытую хустку са сваім імем. Праз пяць гадоў Ксенія стане жонкай прынца Венецыі, Вінчэнца Марыні. З тых часоў усё мяняецца ў лёсах Джурджа і Ксеніі.

Позірк Івана-ўладара патанае ў Скадарскім возеры.

Невядомасць — пятля. Набліжаецца навалыніца.

Пераклаў на беларускую Арцём КАВАЛЕЎСКИ

Візітоўка Натамі Бучынскай

Нарадзілася ў мамы з татам. Дзякуй ім за такое прыгожае імя — Наташка. І за тое, што пускалі ўсюды, куды вельмі хацелася: на танцы, філфак БДУ, замуж.

Цяпер здаецца, што была цудоўным дзіцем: ноччу спала, а днём ела і ... зноў спала. Мае дзеці так не ўмелі...

Марыла стаць чараўніцай, фігурысткай, мастачкай, бібліятэкарам. Дагэтуль наведванне бібліятэкі — як падарожжа на машыне часу (нікому не вядома, калі я адтуль вярнуся). Пэўна, у нейкі момант вырашыла, што кніг на паліцах бібліятэк не хапае: узялася пісаць сама. Паа-вольненькааааа... На адвольныя тэмы... Для дзетак. З імі лягчэй паразумецца і радавацца жыццю.

Візітоўка Адэлі

Узрост — самы росквіт творчых сіл, напярэдадні славы.

Месца працы — ферма «Каляроўка».

Спецыяльнасць — авечка. Знаходзіцца ў пошуку вышэйшага прызначэння.

Захапленні — гламурныя часопісы, модныя строі.

Любімая карціна — адлюстраванне ў люстэрку.

Схільнасці — «зорны» лёс.

Электронны адрас — **Adeljastar@tut.by**.

Адэля дашле прызы аўтарам двух самых цікавых адказаў на пытанне: «Сябры! Чаму ў электронным адрасе значок @ завецца "сабака"? Я ж — авечка!»

Незабыўныя сустрэчы з авечкай Адэляй або Adeljastar@tut.by

Аповесць

Наталля БУЧЫНСКАЯ

Я асабіста знаёмая з авечкай Адэляй. Прыбгае яна да мяне нядаўна: выгляд няшчасны, куточки рота апушчаныя.

— Што здарылася? — палюхаюся я.

— Спадарыня Наталля! Ну чаму да мяне лёс такі несправядлівы?! — з распачу пачала Адэля. — Пра каго толькі кніжкі не пішуць! А чым жа я горшая? Мяркуйце самі — і вочки ў мяне разумныя, і ўсмешка лагодная, воўначка такая ўжо шаўкавістая, а што да колеру — дык у мяне самы лепшы! Я не проста бландынка: мая воўначка аддае блакітам! — Адэля схавала са стала шклянку вады і залпам выпіла. — Да таго ж я асоба вельмі выхаваная і дасціпная, гламурная, з тонкім пачуццём гумару. Чытаць пра мяне было б адно задавальненне!

— І чаго ж ты ад мяне хочаш? — спытала я.

— Ах, гэта ж відавочна! Напішыце цудоўную кнігу! Раскажыце пра мае прыгоды, вандроўкі, захапленні і спадзяванні, апішыце, якая я прыгожая і разумная... — Адэля ад замілавання сабой ажно вочки закаціла. — Я буду адвячоркам забягаць да вас і расказваць, што здарылася са мной, а вы будзеце запісваць. І атрымаецца кніга! Ну, калі ласка! Калі ласка! — Адэля ўмольна склала капыткі.

— Добра, — згадзілася я.

— Я ведала, што вы не адмовіцеся! — аж затанчыла Адэля.

Адэля накіравалася да дзвярэй, але на парозе азірнулася:

— Памятайце, вы абяцалі! Глядзіце, мая дарагая, можа, дзякуючы кнізе пра мяне, вы яшчэ і самі знакамітай станеце.

12 Я падышла да камоды. Сярод розных фотаздымкаў маіх сяброў і знаёмых стаяла і рамачка з фотаздымкам Адэлі. Я ўзяла яго ў рукі і задумалася: а што можна расказаць пра яе?

Адэля насамрэч вельмі прыгожая. І сапраўды можа быць прыемнай асобай. Асабліва калі ёй што-небудзь патрэбна. Працуе яна на ферме «Каляроўка» авечкай. А што вас здзіўляе? Кожная жывёліна працуе менавіта тым, кім нарадзілася. Памятаеце: кракадзіл Гена працаваў кракадзілам. Гэта мы з вамі самі выбіраем сабе прафесію. Інжынеры, будаўнікі, медыкі, электрыкі, настаўнікі — і процьма іншых неабходных спецыяльнасцей. А Адэля штодзень ходзіць на выган і з ранку да вечара скубе сакавітую зялёную траўку — гэта яе прамы абавязак. Ад траўкі ў Адэлі расце цудоўная густая воўначка. Як вы ўжо чулі, мае яна блакітнае адценне — вельмі незвычайнае для авечак. Таму воўна Адэлі вельмі цэніцца — гаспадары фермы прадуць з яе ніткі і вяжуць швэдары і сукенкі. І нават замежныя модніцы набываюць іх з вялікім задавальненнем. Адэля вельмі ганарыцца тым, што яна такі каштоўны экзэмпляр у сваіх гаспадароў. Што ж яшчэ...

Адэля не вытрывала да наступнага дня і забегла тым жа вечарам.

— Ну, як справа рухаецца? — з парога закрывала яна. Без запытання ўляцела ў пакой і схавала з майго стала паперы. Хуценька прабежы вачыма тыя некалькі радкоў, што я паспела напісаць, яна абурана зірнула на мяне:

— І гэта ўсё, што вы можаце расказаць пра мой працоўны дзень — есці траўку? А тое, што кожны дзень я вымушана ўставаць разам з сонейкам, займацца фітнесам, каб не страціць форму, а што цярэплю непагадзь, стамляюся так, што ледзьве ногі перастаюляю...

— Прабач, Адэля, але мне здавалася, табе падабаецца твая праца.

— Мне? Творчай натуры? Гэтае аднастайнае скубанне дзень пры дні, ад якога ўжо ледзь не ванітуе! Заўважце — без выходных! — раз! Пайсці ў адпачынак летам я не маю права! — два! Плацяць мне...

— Стоп, — не вытрывала я. — Калі ўсё так дрэнна, чаму б табе не пашукаць іншы занятак?

— Ну, спадарыня, не настолькі ж я легкадумная і няўдзячная, каб вось так неспадзеўкі кінуць сваіх гаспадароў і пайсці ў белы свет як у капеечку. Да таго ж загончык у мяне ўтульны, чысценькі, суседзі прыемныя. Выганчыкі, на якіх я пасуся, знаходзяцца ў вельмі выгодным месцы. Побач рэчка — можна пазагараць і нават паплёскацца, і горад зусім блізка — хвілін 10 падбегам, — і я ўжо ў цэнтры цывілізацыі. А вы мне прапаноўваеце невядома якую авантуру, — Адэля глядзела дакорліва.

— Нешта ніяк не зразумею. Калі ўсё так добра, дык на што ты скардзішся? — я спрабавала зразумець праблемы маёй гераіні.

Адэля зручна ўладкавалася ў маім любімым крэсле, зазірнула ў люстэрка, задаволена прыгладзіла кудзеркі і, летуценна закаціўшы вочкі, сказала:

— Так. Насамрэч умовы не такія ўжо і дрэнныя. Але праблема ў тым, што на гэтай працы няма выхаду маёй творчай энергіі, маім асаблівым дадзеным...

Гэта ўжо было штосьці новенькае. Наліўшы сабе і госці па кубачку зялёнай гарбаты, я прысела на краёчак канапы, гатовая ўважліва слухаць.

Адэля, прыхлёбваючы гарбату, збіралася з думкамі. І ўрэшце пачала:

— Мяркуйце самі: кожны з нас працуе тым, кім нарадзіўся. Сабака — сабакам, карова — кароваю, певень — пеўнем, кот — ...

— Зразумела, — не вытрывала я.

— Ну вось. Толькі адны і не думаюць шукаць больш цікавай долі, а іншыя дасягаюць вунь якіх вышыняў! Кракадзіл Гена, якога вы, дарэчы, згадалі, працаваў кракадзілам не дзе-небудзь, а ў заапарку! Сабака можа ўсё жыццё брахаць на двары гаспадара, ахоўваючы яго маёмасць, а певень кожную раніцу кукарэкаць ні свет ні зара — яны сумленна выконваюць сваю працу. Але калі той самы сабака ці певень паступяць у цырк, альбо котачка стане фотамадэллю — як жа зменіцца іх жыццё! Абавязкі тыя самыя: сабака брэша, певень кукарэкае, котка выгінае спінку і мурлыкае, а пашану маюць зусім іншую і задавальненне ад сваёй працы — таксама.

— Ты хочаш стаць цыркачкай? — напрамую запыталася я.

— Што вы, спадарыня Наталля! Гэта ж так небяспечна! Яшчэ прыйдзе ў голаў якому-небудзь дрэсіроўшчыку менавіта з табой нумар пад купалам цырка рабіць. Не, гэта не для мяне. Я хацела б знайсці сабе не такія экстрэмальны заняткі.

— Значыць, табе трэба вельмі ўважліва прыслухацца да сябе. Што ты больш за ўсё любіш рабіць і што лепш за ўсё ў цябе атрымоўваецца?

14 — Ну, — Адэля крыху памялася, — больш за ўсё я люблю скубаць сакавітую траўку...

— Вось табе і маеш! Дык менавіта гэтым ты і займаешся кожны дзень!

— Ну, так. Але ж мне хочацца нечага большага! Разумееце, раніцай я нават думаць не магу ні аб чым іншым, як толькі аб тым, каб паскубаць сакавітай траўкі. І ведайце — я вельмі сумленна выконваю свой абавязак. Глядзіце, якая шыкоўная воўначка, — тут Адэля не стрымалася і зноў кінула задаволены позірк у люстэрка — ...Калі хочаце, я замоўлю для вас у гаспадыні прыгожую цёплую шалю з маёй восеньскай воўны.

— Дзякую, Адэля. Мне было б вельмі прыемна.

— Ну, вядома. Вырабы з маёй воўны маюць асаблівую каштоўнасць...—Адэля зноў села на свайго ўлюбёнага канька.

— Безумоўна, — не вытрывала я, — але што там з траўкай, якую ты скубеш?

— А... нічога. Я скубу вельмі старанна — не касмылямі, як некаторыя — больш марнуюць, чым скубуць. Ёсць у мяне адна знаёмая козачка — вось дзе, скажу я вам, малімонка! Дарэчы, яе так і завуць — Малімонка. Нават канюшынка ёй нясмачная. Усё даводзіць мне, што ёй кусты малінніку ды лазы больш даспадобы. Фэ, як гэта можна есці? Толькі язык абдзярэш. Дык вось, паскубаўшы траўкі, я кладуся адпачыць і адразу ж мне пачынае мроіцца іншае, больш цікавае жыццё. Напрыклад, я скубу траўку, стоячы на сцэне, а вакол удзячныя глядачы пляскаюць у ладкі, падносяць мне шыкоўныя букеты і я з задавальненнем іх...скубу, — ужо вінавата глянуўшы на мяне, працягвае авечачка.

Тут я не вытрымліваю, мяне душыць смех.

— Адэля, відаць, скубаць траўку — гэта і ёсць твой асаблівы талент.

— А як жа ж мае памкненні, мае ўзнёслыя думкі аб асаблівым прызначэнні?..

— Паслухай, сёння раніцай ты пераконвала мяне, што проста хочаш быць знакамітай.

— Ну так, хачу. А хіба ж гэта дрэнна?

— Я не ведаю. Паспрабуй. Толькі я ўсё ж шчыра раю табе разабрацца ў сваіх творчых сілах і прыкласці іх да чаго-небудзь вартага.

— Няўжо вы думаеце, што так лёгка знайсці вакантнае месца для авечкі з творчым ухілам!? Можна, вы мне паспрыяеце?

— Ну ўжо не! — узбунтавалася я. — З мяне хопіць, што я так легкадумна згадзілася пісаць пра цябе кніжку. І зараз марную час, слухаючы цэлы вечар, як ты скубеш траўку.

Адэля пакрыўдзілася:

— Ведаеце, спадарыня Наталля, гэта не так ужо і проста — з любоўю рабіць такую манатонную справу! — яна падхапілася з крэсла і рашуча накіравалася да дзвярэй. — Спадзяюся, заўтрашняя наша сустрэча не будзе для вас такой марнай! — і Адэля грымнула дзвярыма.

Я зноў засталася ў разгубленасці. І дзе той лёгкі і дасціпны нораў, якім так часта (амаль гэтак жа часта, як і незвычайным колерам воўначкі) хваліцца Адэля?

Я цэлы вечар думала аб тым, дзе б Адэля магла прымяніць свае яшчэ нявыяўленыя таленты. Да таго яна мне галаву затлуміла, што нават сны ў тую ноч мне сніліся адпаведныя: Адэля пад купалам цырка робіць сальта і верашчыць ад страху, спявае арыю з оперы, а слухачы нервова затыкаюць вушы, лечыць зубы перакошанай ад страху малімонцы-козачцы...

У наступную сустрэчу Адэля з парога заявіла:

— Ведалі б вы, як я сёння стамілася...

— Траўку скубучы? — пакпіла я.

— Ды што вы ўсё насміхаецеся? Я цалюткі дзень ахоўвала свой лужок ад аматараў чыпсаў, семак і цукерак.

— Цікава, а чым яны маглі нашкодзіць твайму лужку? Іх жа твая сакавітая траўка не цікавіць.

— Не скажыце, спадарыня Наталля. Вы бачылі, якое цудоўнае надвор'е? Сонейка свеціць, гарачыня на асфальтаваных вуліцах, а ў мяне на траўцы каля рэчкі ўсё ж выгадней. Вось і ідуць на мой лужок людзі адпачыць. Але ж яны пасля сябе столькі смецця пакідаюць, — вочкі Адэлі гнеўна бліснулі, — абгорткі ад цукерак, пакецікі ад чыпсаў, пустыя бутэлькі... Ці ж магу я гэта вытрываць!? Дык каб жа гэта рабілі дзеці. Яны яшчэ не ўсё разумеюць. Але калі такое даводзіцца цярэць ад сталых людзей — вельмі крыўдна.

— Гэта сапраўды непрыемна, — паспачувала я Адэлі.

— Але я знайшла ўсё ж на іх управу, — Адэля задаволена фыркнула.

— Вельмі цікава. Раскажы, Адэлька. Можа, твой вопыт і мне калі-небудзь спатрэбіцца.

— Я падыходзіла з незадаволеным выглядам да таго, хто кідаў смецце, і непрыемным голасам гаварыла: «Бэ-ээ-ээ!» Гэта было папярэджанне. Калі хто не разумеў з першага разу, я стукала капіткам і гаварыла яшчэ больш незадаволена: «БЭЭЭЭ—ЭЭЭ—ЭЭЭ!» і пры тым яшчэ галаву нахіляла, быццам баднуць збіралася.

Я рассмяялася:

— Адэля! І чым бы ты бадалася? Ты ж не баранчык і не каза — рогаў не маеш.

— Ат, спадарыня Наталля, да мяне ж адны гараджане на лужок ходзяць. Здаецца, яны не вельмі разбіраюцца ў тым, хто можа бадацца, а хто не. Вось я гэтым і карысталася.

— Ну, а чаму ты бэкала, калі размаўляеш выдатна?

— Вой, ну вы ж ведаеце, што некаторым гавары-не гавары...

— Ну і якія вынікі, Адэлька?

— Цудоўныя! Некаторым хапала нават першага папярэджання! Праўда, адну цётку давлялося-такі паганяць па лужку. Параскідала шалупінне ад бананаў, абгорткі. Я ёй два папярэджанні на авечай мове зрабіла, дык яна зрабіла выгляд, што нічога не разумее. Тады я ёй так дасціпна і ветліва кажу: «Грамадзянка! У вас абгортка ад пчэння з рук выпала. Будзьце так ласкавы, падыміце і аднясіце ў сметніцу». А яна як узняла крык: «Ах ты, нахабніца! Ты мне заўвагі рабіць будзеш!» Тут ужо і я ўскіпела: «Паслухайце, вы прыйшлі на мой лужок. Я тут пасуся, траўку скубу, — гэта мая праца. А вы забруджваеце маю тэрыторыю. І я ветліва папрасіла вас прыбраць за сабой.» Як пачала цётка сварыцца, жывёлінай мяне абазвала, ды нават замахнулася. Тады я ўжо не вытрывала, нагнула галаву і прыпусціла за ёй. Бачылі б вы! —Адэля смешна размахвала капіткамі, паказваючы, як уцякала цётка. — На трэцім крузе дайшло да цёткі, што лепш са мной не звязвацца — захвала смецце ў торбачку і прэч пабегла. Уцякае, аж пяткі блішчаць, і крычыць мне: «Ну і нявыхаванае стварэнне!

Жывёліна! Хамка!» А я ёй у адказ: «Самі вы хамка! У кватэры сваёй сметнік разводзьце!» 17

Я ўжо заходзілася ад смеху.

— Ой, Адэлька, не магу больш! Пэўна, той цётцы мову адняло пасля такога.

— А няма чаго!..—Адэля весела бліснула на мяне вочкамі і перамяніла тэму:

— А вы сёння як маецеся, спадарыня Наталля? Учора вечарам у вас быў вельмі стомлены выгляд. Ведаеце, мая даражэнькая, адпачываць больш трэба. Што вы ўвесь час у пакоі седзіце? Колер твару ад гэтага лепшы не становіцца, паверце. Прыходзьце да мяне ў госці. Акурат заўтра ў абедзенны перапынак у мяне будзе вольныя паўгадзінкі.

— Дзякую, Адэля, абавязкова зайду, калі надвор'е не сапсуецца.

Як бачыце, Адэля і сапраўды можна быць вельмі прыемнай асобай.

Працяг будзе.

Малюнкi **Алены ЯРМОЛЕНКА**

МОИ ПЕРСАНАЛЬНЫ ЭКСТРАСЭНС

Генадзь АЎЛАСЕНКА

Гэты новенькі, ён мне спачатку не вельмі спадабаўся. Дакладней: зусім не спадабаўся. Не люблю хілякоў, ды яшчэ ў акулярах. А Святлана Мікалаеўна, наш класны кіраўнік, яго, як на злосць, да мяне пасадзіла. Ды і куды яшчэ, скажыце, магла яна пасадзіць гэтага недарэку — усе ж астатнія сталы былі цалкам, як кажуць, укамплектаваныя.

Па праўдзе кажучы, да ўчарашняга дня і мой стол быў цалкам укамплектаваны, бо сядзеў са мной мой закадычны сябрук Пашка. Але ўчора пасля ўрокаў у нас з ім адна прынцыповая спрэчка адбылася, якая затым перарасла ў бойку. Так свайго лепшага сябра я і згубіў.

Святлана Мікалаеўна адразу прыкмеціла:

— Канстанцін, ты, здаецца, з сённяшняга дня адзін сядзіш?

Такім вось чынам і атрымаў я новага суседа. Звалі яго Аляксандрам, я адразу ахрысціў Шурыкам. Ахрысціў ды і згубіў да яго ўсялякі інтарэс, бо Шурык гэты з першых жа хвілін сшытак акуратна разгарнуў і пачаў уважліва тлумачэнні нашай хімічкі слухаць, ды не проста слухаць, а ў сшытак свой гэтыя тлумачэнні старанна запісваць.

Але на трэцім уроку — гісторыі — я ўсё ж не вытрымаў:

— Ты што ўмееш? — пытаюся шэптам у Шурыка.

А ён вачыма праз акуляры на мяне недаўменна лыпае:

— У якім сэнсе?

— У самым прамым. Што ты ўмееш, акрамя, як на ўроках ціха сядзець?

— Ды шмат чаго, — адказвае мне Шурык і дадае з нейкім нават гонарам: — Умею на скрыпцы граць.

— Што мне твая скрыпка! А што-небудзь больш вартае рабіць можаш? Напрыклад, вушамі варушыць?

Пачырванеў Шурык, галавой адмоўна матляе:

— Не ўмею. А ты?

— І я не ўмею, — прызнаўся. — Затое магу праз увесь гэты клас на руках прайсціся. Туды і назад. А табе слаба?

Яшчэ больш пачырванеў Шурык.

— Слаба, — кажа. — Бо ў мяне рукі слабыя. Я, наогул, ад фізкультуры вызвалены, у мяне даведка...

Хацеў я яму пстрычку даць разок... для прафілактыкі. Ужо руку прыўзняў, і раптам гэты хіляк зірнуў на мяне з трывогай, ды і кажа хуценька:

— Затое я... экстрасэнс!

У мяне ад нечаканасці рука адразу ж і апусцілася.

— Хто ты? — пытаюся недаверліва. — Паўтары!

— Экстрасэнс, — паўтарае Шурык. — Магу думкі чытаць, будучыню магу прадказваць... ну і ўсё такое.

— А ну, давай пра будучыню! — кажу. — Што мяне сёння чакае на двух апошніх уроках?

Заплюшчыў Шурык вочы, пасядзеў так хвіліну, а потым зноў іх расплюшчыў:

— На матэматыцы ў цябе непрыемнасці могуць быць. І вялікія. Калі ты, вядома ж, не паўторыш зараз увесь той матэрыял, што на дом задавалі...

Не паверыў я яму. Мяне на мінулым уроку выклікалі, так што сёння ніякіх непрыемнасцей па матэматыцы не магло здарыцца.

Але сталася так, што дарэмна я Шурыку не паверыў. Не паспеў урок яшчэ і пачацца, як матэматычка мяне да дошкі паклікала.

Тут я на суседа свайго зірнуў з павагай.

— А што мяне на апошнім уроку чакае? — пытаюся шэпам. — На фізіцы?

Задумаўся Шурык, зноў вочы заплюшчыў.

— Не бачу я аніякай фізікі сёння. — Адзін туман нейкі на яе месцы...

— І што гэта значыць? — не разумею я.

— А тое і значыць, — што не будзе ў нас сёння фізікі.

Зноў я Шурыку не паверыў, і зноў выйшла, што дарэмна. Бо ўжо ў самым канцы матэматыкі зазірнуў у наш клас завуч і паведаміў, што апошняга ўрока сёння не будзе.

— Слухай, — кажу я Шурыку. — Дык ты ж і сапраўды экстрасэнс!

— А ты сумняваўся!

Адным словам, паважаць я пачаў суседа свайго новага. І ўсяму класу абвясціў, што калі хто Шурыка пакрыўдзіць — са мной справу мець будзе! Праўда, аб ягоных незвычайных здольнасцях

20 нікому не сказаў. І Шурыку загадаў маўчаць. Бо вырашыў я выкарыстаць экстрасэнсорныя здольнасці новага сябра на ўласную карысць. Ну, напрыклад, каб вучобу сваю, не вельмі паспяховую, палепшыць крыху... Але, найперш, — для адной, даволі далікатнай справы.

Быў я ў той час закаханы без памяці ў Лерку Крышталёву з 10 "Б". Наш клас дзявяты, а іхні — дзясяты, і чаго я толькі не рабіў, каб увагу з Леркінага боку да сваёй персоны прыцягнуць! І на спаборніцтвах школьных першыя месцы займаў, і ў гурток тэатральны запісаўся, калі даведаўся, што Лерка яго таксама наведвае. І нават з Пашкам, сябруком сваім найлепшым, пабіўся, бо заўважыў, што ён таксама пачаў вакол Леркі загадкавымі круглямі хадзіць...

Але ўсё было дарэмна. Лерка мяне, не тое, каб зусім не заўважала... проста адносіны паміж намі былі чыста сяброўскія.

Растлумачыў я Шурыку, што ад яго патрабуецца, Лерку здалёк паказаў.

Згадзіўся Шурык мне дапамагчы, хоць і не адразу. І ведаеце, не падвёў. Якраз на трэці дзень пасля нашай з ім дамоўленасці падыходзіць да мяне Лерка (сама, уяўляеце!), ласкава ўсміхаецца і кажа:

— Косця, а ты не хацеў бы са мной на каток схадзіць?

Ды я аб гэтым толькі ўвесь апошні час і марыў!

Схадзілі мы з ёй на каток, а на зваротным шляху Лерка і кажа:

— А давай заўтра разам у кіно сходзім!

Вось што значыць экстрасэнсорныя здольнасці! Так мы з Леркай і пачалі сустракацца. Амаль кожны вечар.

Але заўважыў я, што ўсё гэта Шурыку майму не проста даецца. Схуднеў ён неяк, цені нейкія незразумелыя пад вачыма ў яго намалюваліся...

— Цяжка? — пытаюся.

— Цяжка! — уздыхае Шурык. — Нават не думаў, што ўсё гэта так няпроста будзе...

— Нічога, — кажу. — Цярпі, казак, атаманам станеш!

І яшчэ адну рэч я заўважыў. Што экстрасэнсорная сіла Шурыка далёка не бязмежная. Бо, хоць і ходзіць са

мною Лерка ў кіно і на дыскатэкі, але без усялякай ахвоты, быццам пад нейкім знешнім прымусам. Бачу, што нецікава ёй са мною, пазяхае ўпотаі нават, на гадзіннік увесь час паглядвае.

Што рабіць, я і не ўяўляў нават! Адмяніць усе гэтыя спатканні рашучасці неставала, а на Шурыка мацней націснуць... дык ён і так стараецца як можа. З Леркай шчыра аб нашых адносінах паразмаўляць? Не, толькі не гэта!

Так аж да самай вясны працягвалася. Шурык мой яшчэ больш схуднеў, Лерка ўжо адкрыта пазяхаць на спатканнях пачала і старалася скараціць іх, як магла.

І вось іду аднойчы каля дома, на трэцім паверсе якога Лерка пражывае і... каго ж заўважаю? Ну, правільна, экстрасэнса свайго! Ды не аднаго, а побач з Леркай. Стаяць, міла так аб чымсьці размаўляюць, Лерка нават смяецца весела... а потым узяла яна Шурыка за руку і пайшлі яны разам.

Тут у мяне кулакі самі сабой сціснуліся. Вось жа гадзіннік! Лерка таму і пазяхае на спатканнях са мною, што экстрасэнс гэты яе на сваю асобу схітрыўся загіпнатызаваць! А спатканні ўсе нашы — проста для адводу вачэй, каб я нічога такога не западозрыў...

Час вольны ў мяне быў, таму вырашыў Шурыка дачакацца і па душах з ім паразмаўляць.

Гадзіны са тры чакаў, не меней. Нарэшце, выйшаў мой Шурык з пад'езда. Мяне ўбачыў і аж збялеў увесь. Напэўна, думкі мае тэлепатычна прачытаў альбо будучыню сваю бліжэйшую незаздросную ўбачыў.

— Косця, — кажа дрыжачым голасам, — я табе зараз усё растлумачу!

- 22 — Гэта я табе зараз усё растлумачу! — хапаю яго за шкірку. — Ды й так растлумачу, каб на ўсё жыццё запомніў!
- І, не стрываўшыся, дадаю:
- А яшчэ сябрам прыкідваўся!
- Сябар і ёсць, — кажа мне Шурык яшчэ больш дрыжачым голасам. — І ўсё гэта зусім не тое, аб чым ты падумаў! Ты проста паслухай мяне крышачку!
- Яшчэ і здэкуецца!
- Добра. Тлумач!
- Па-першае, ніякі я не экстрасэнс.
- Не мані! — абрываю строга. — Як гэта, не экстрасэнс?
- Пра матэматыку, яно выпадкова выйшла. Я проста спадзяваўся, што ты замест таго, каб да мяне чапляцца, падручнік гартаць пачнеш. А што наконт фізікі... дык я пра гэта загадзя ведаў. Як мы са Святланай Мікалаеўнай па калідоры ішлі, нам завуч паведаміў. Дакладней, не нам, а Святлане Мікалаеўне, а яна чамусьці забылася пра гэта вам абвясціць...
- Ну, няхай так, — згаджаюся. — А Лерка? Яна ж да мяне на спатканні...

І тут да мяне нешта дайшло. Ды й так дайшло, што я зноў Шурыка за каршэнь ухапіў. І не проста ўхапіў, сціснуў моцна ды яшчэ і траснуў добраўна.

— Ты што, — крычу, — можа, ёй за гэта плаціў?!

— Адкуль у мяне грошы! — крычыць у адказ Шурык. — Я ёй за гэта хатнія заданні дапамагаў рабіць!

Тут мая рука сама па сабе расціснулася. І ўся злосць некуды знікла імгненна.

— Ты што, ідыёт? — пытаюся.

А Шурык пачырванеў, галаву нізка апусціў:

— Проста са мной ніхто ніколі сябраваць не хацеў. Ты —

першы. А дзеля сябра чаго толькі не зробіш...

А я гляджу на яго, ды так, быццам першы раз бачу.

— Лерка ж у дзясятым класе. Мы гэтыя тэмы яшчэ не праходзілі. Ты што, самастойна іх увесь гэты час засвойваў?

— Самастойна, — уздыхае Шурык. — Уяўляеш, якая нялёгкая справа?

— Уяўляю! Яшчэ як уяўляю! А таму з сённяшняга дня вызваляю цябе ад абяцання. І Лерку ад спатканняў са мной таксама вызваляю. Не трэба мне такое прымусовае сяброўства.

— А як наконт нашага сяброўства? — пытаецца Шурык нясмела.

Я паляпаў Шурыка па плячы:

— Наша сяброўства застаецца ў поўнай сіле.

Шурык зноў пачырванеў, нібыта рак апараны.

— А ты не супраць, калі я Лерцы і далей з урокамі дапамагаць буду?

Паглядзеў я на яго ўважліва, спачатку раззлавацца хацеў, а потым перадумаў. І зноў па плячы яго сяброўскі паляпаў:

— Не супраць. — Дапамагай. Можаш нават у кіно яе запрасіць. Ці ў тэатр. А калі хто праз гэта чапляцца да цябе пачне, Пашка, к прыкладу, ты мне толькі скажы!

Толькі, калі думаеце, што на гэтым уся гісторыя закончылася — памыляецеся глыбока.

Дні праз тры падыходзіць зноў да мяне Лерка, усміхаецца крышачку вінавата:

— Прабач мяне, Косця, што я сябе так з табой паводзіла. Давай сёння зноў куды-небудзь сходзім.

— Удвух? — пытаюся ўзрадавана.

— Лепш утрох: я, ты і Саня.

Я не адразу і зразумеў, што гэта яна так Шурыка называе.

Наведалі мы ў той вечар балет. Праз дзень разам у кіно схадзілі. А яшчэ — пачалі ўтрох урокі рабіць. І ведаеце, мне нават спадабалася.

Яшчэ я заўважыў, што Лерка ўжо не пазяхае ў маёй прысутнасці, і на гадзіннік усё менш глядзіць. А калі мы апошні раз у кінатэатры трылер містычны глядзелі, увесь час спалохана за маю руку трымалася. Хоць Шурык з другога боку сядзеў...

Малюнкi **Вадзіма БАГРЫЯ**

Мура на Людзях

Алена МАСЛА

«Учора ў цэнтры сталіцы нарад міліцыі адстрэліў лася, які невядома якім чынам апынуўся тут.»

З газетнага паведамлення

...Ах, як маркотна і цяжка на душы!

Гэта толькі на пачатку восені балота такое вабнае. Пацеркамі рассыпаны ў імху журавіны, далікатна трымае ў лакараваных далоньках бруснічнік свае нясмела-ружовыя гроначкі. Балота, нібы ззяннем, падсвечана ягаднай чырванню.

— Сюды! — кліча ягадніка купінка, аплеценая нітачкамі журавінніку.

— Не, сюды! — зваблівае яе шыкоўная суседка, якая ў зарасніку багуну і сіне-шызай «п'яніцы» беражэ самую саспелыя, буйныя ягады. Ажно вочы разбягаюцца, сэрца расце ўшыркі і вырываецца з грудзей прыглушаным «ах!!!», а рукі шчыруюць у сівым імху, абганяючы адна адну, у знаёмай толькі сапраўдным ягаднікам спешцы.

Стары лось вельмі любіць такую пару. Не сказаць, каб яму дрэнна жылося на балоце іншым часам. Тут даволі спакою і цішыні на астравах, сцежкі да якіх па багне ведалі толькі яны са сваёй ласіхай. Тут заўсёды багата корму — летам сакавітай травы на подступах да балотных азёр, узімку — салодкай кары і духмянага сена са стажкаў, складзеных на памежжы балота і лесу. Колькі выслухана тут цецеруковых балад пра лясных дзіў і ласкатух, колькі страчана і праведзена ў далёкі шлях пералётных птушак, сакатух і пяёліц, яго шчырых сябровак.

Зберажоны ад паляўнічага вока і воўчых зубоў, ад хвароб і голаду, стары лось за свой доўгі век здрадніўся з кожным кусцікам, кожнай жывой істотай на балоце. І ўсё ж сэрца яго поўніцца чаканнем восеньскай пары, калі журавінавае святло збірае на балотныя абшары людзей.

Невядомая сіла цягне лася да іх з той далёкай пары, калі ён хадзіў па першым у сваім жыцці снезе і выбіўся да леснічоўкі. Два чалавекі — вялікі і маленькі — выйшлі тады яму насустрач. Асцярожна ступаючы, яны нешта працягвалі яму ў руках і ласкава паўтаралі:

— Ну, вазьмі хлеб!

Незнаёмы пах казытнуў ноздры і нейкім спрадвечным загадам вымусіў падпарадкавацца. Ён узяў духмяную лусту губамі і салодка зажмурыўся, калі чалавечая рука пачухала яму лоб. Але неспадзеўкі, сам на сябе злуючыся за замінку, заліўся ірвануў сабака з ланцуга, і лось мусіў, падкідваючы нагамі, выцінаць «драпатуху» ў бок лесу.

Пасля, пасталеўшы, ласю давялося вярнуцца да прыветнай леснічоўкі. Яго сяброўка, маладзенькая прыгажуня, здабытая ў шчырай барацьбе з моцным сапернікам, прывяла на свет першынца і, ціха ўздыхнуўшы, больш не расплюшчыла вачэй. Ён недаўменна глядзеў, як, нязграбна растапырыўшы ножкі, ласяня спрабавала стаяць, пасля пачало шукаць малака. Паторкаўшыся аб маці, яно разварнулася і стала цёплай пысай казытаць бок яму, свайму бацьку.

Тады, цяжка ўздыхнуўшы, ён паціху, надоўга спыняючыся на перадых, павёў малое ў той бок, адкуль струменіўся з коміна дым. Ля плота, падпінхнуўшы ласяня ўперад, ён адступіў у кусты і заклікальна затрубіў.

З хаты выбег гаспадар. Угледзеўшы ў хмызняку дарослага лася, не адразу наблізіўся да малога. Тады, нібы патлумачыўшы сваю просьбу, лось адступіў у лес і павольна пайшоў прэч.

— Падгадуем! — данеслася наўздагон, лёгшы на сэрца шчырым заспакаеннем.

Ва ўспаміны пра людзей нітаваліся і круглякі солі, і кармушкі з сенам у пушчанскіх лясах суровымі зімамі... Урэшце, цяпер адказаў на свае «чаму» можна было ўжо не шукаць.

Ён застаўся адзін. Яго ласіха, раней такая спрытная, учора аступілася ў азярыну — бяздонны балотны калодзеж, здрадліва зацягнуты лядком і прыпарушаны снегам. Яна была асцярожнай і заўсёды ціснулася ззаду, калі сябар падводзіў яе да чалавечага жытла.

— Не трэба туды хадзіць! — нібы прасілі яе вочы, злуючы недаверам лася.

Ён заўсёды колькі хвілін упарта стаяў, абы не саступаць сяброўцы адразу, успамінаў пах хлеба, цёплую далонь на сваім ілбе... Пасля пакорліва разварочваўся і крочыў у гушчар.

...Ах, як маркотна і цяжка!

Не адводзячы вачэй ад азярыны, у якой знікла яго сяброўка, лось асцярожна стаў на ногі. Баялася людзей, а загінула тут, у такім бяспечным для звера месцы... Яны слаўна пабегалі разам, былі аднымі вачыма, аднымі вушамі ў хвіліны небяспекі і пшчотнай лагодай падчас спакою... Што ж, у кожнага свой канец.

Лось ведаў гэта і цяпер стаяў, унурыўшыся, і ўспамінаў аднойчы пачутыя ад людзей словы.

— Стары сахаты ідзе! — крыкнуў нехта з іх, калі ён наблізіўся да стажка, з якога падвозчыкі грузілі на вазкі сена. Ён так часта падыходзіў да людзей — паглядзець на іх, што ў наваколлі да яго ўжо прывыклі і не баяліся падпусакаць бліжэй.

Стары...

Ён любіў восеньскую пару на балоце. Тады не трэба было шукаць сустрэч з людзьмі, яны самі прыходзілі збіраць у свае кашы і вёдры ягадны здабытак лета. Каб не напалохаць іх у сваіх уладаннях, лось не набліжаўся. Затаіўшыся ў хмызняку, назіраў за імі здалёк. Пасля, калі людзі сыходзілі дамоў, праставаў да месца іх перадыху, збіраў шурпатым языком крошкі хлеба, дробачкі солі і доўга пра нешта думаў, утаропіўшыся ў неба. Калі ў такія хвіліны ласіха турбавала яго, лось злаваў. А цяпер стой адзін сярод чэзлых елак, глядзі куды і колькі захочаш — ніхто не перашкодзіць. І людзі не хутка з'явяцца на балоце — зіма...

Лось наважыўся. Развіталына зірнуўшы на азярыну, пайшоў у адваротным напрамку. Мінуў балота і пушчу, выйшаў хмызняком да бальшака.

Тут усё было нязвыкла, незнаёмыя гукі і пахі акалялі яго. Але лось не спалохаўся іх, як, магчыма, магло быць раней. Нейкае ціхае шчасце поўніла грудзі, калі ён набліжаўся да горада, залітага ззяннем агнёў.

Сцямнела.

Не праз перасцярогу лось абраў гэты час. Так сталася, што ў горад ён увайшоў ноччу.

Велізарны, сівы ў гагавіцы, ён блукаў па дварах, пераходзіў дарогу, углядаючыся ў загадкавае для сябе наваколле.

«Ціха, як на нашым балоце, — думаў лось, брыдучы па алеі. — І дзе падзеліся людзі — толькі пахне імі, а так — не відаць... Не трэба туды хадзіць... Вось — іду, і не страшней тут, чым у пушчы.»

— Кось-кось! — раптам пазваў яго чалавечы голас. Лось стаў як укапаны, але амаль што адразу саўладаў з сабой і пайшоў туды, адкуль яго клікалі.

Няспешна і паважна набліжаўся ён да рукі з працягнутым да яго хлебам, імкнучыся не выдаць сваю радасць і хваляванне.

А тым часам даішнікі, якія і ўбачылі ў цэнтры горада лясное дзіва, па рацыі выклікалі сабе падмогу.

— Гэй, хлопцы, даўно ласяцінку каштавалі?.. Ды не на паляванні сярод ночы завём... Во, насупраць «Чэрвеньскага» сам на нас ідзе... Ліха яго ведае, адкуль. Хто там з вас трапнейшы стралок — хуценька да нас. Ды хутчэй, а то боязна, далібог.

Самы ж адчайны служывы пасоўваўся насустрач ласю і працягваў яму краец хлеба. З невымоўнай падзякай, асцярожна, каб не ўпусціць, лось узяў губамі чорную лусту...

Стрэлы грымнулі зняцку, пасярод успамінаў аб прыветнай леснічоўцы. Першы — туды, дзе шмат гадоў жыло цяпло дотыку чалавечай рукі. Другі — у грудзі, пад сэрца, дзе ўсё жыццё лось насіў тугу па людзях.

Грузна апускаючыся на калені, лось паспеў падумаць, што і праўда — не трэба было хадзіць...

Чалавек ва ўспамінах перакуліўся дагары нагамі. Хлеб выпаў з яго рук проста на снег.

...Ах!

Варона

Апоўдні яна села на плот ля невялікай хаты над рэчкай. Пакаркала для парадку, напалохаўшы досыць вялікіх куранят, што ўсё яшчэ цягаліся за мамкай-квактухай. Пераляцеўшы ў агародчык, шкуматнула за цыратную галаву пудзіла і лацвей прымясцюрылася на адной з яго растапыраных рук. Заплюшчыла вочы, заварожаная ўласнай смеласцю, і задрамала.

Расплата за бесцырымоннасць нядоўга чакала: з хаты выйшаў гаспадар і кінуў у варону палкай. Яна балюча стукнула па назе, але птушка ўзнялася і паляцела. Хутка яна адчула, што нага дранцвее і мусіла сесці на зямлю. Лапка бездапаможна пацягнулася па траве. Варона захвалывалася. Спрабавала ўзляцець — дарэмна. Да ўсяго разбалелася крыло.

— Далёталася! — з горыччу падумала варона і ўселася пакумекаць, што рабіць далей.

Перш-наперш счакаць, а раптам боль пройдзе? Боль не праходзіў, усё мацнеў. Тады варона вырашыла выбрацца на дарогу. Чула ж, як каркалі, сабраўшыся папляткарыць, прыяцелькі: маўляў, колькі разоў было, што падбіралі і выходжвалі хворых птушак людзі. Параненая, варона магла спадзявацца толькі на іх дапамогу. Натапырыўшы пёркі і падкурчыўшы хворую нагу, гаротніца праціснулася паміж тоўстых пруткоў агароджы, за якой сядзела ў скверы, і стала назіраць за прахожымі.

Яна прапусціла дзедка з кійком у руках, падобнага да таго, каторы падбіў яе, і абрала тоўстую цётку, абвешаную сумкамі. Разлікі вароны былі простымі: калі цётка і захоча яе ўдарыць, то палянуецца ставіць сумкі. Хаця, зразумела, варона больш спадзявалася на спачуванне. Адклеіўшыся ад агароджы, яна пакульгала наперарэз цётцы. Але тая скасавурылася на птушку і, трымаючыся за свае сумкі, тупнула на яе нагой.

Напалоханая варона зноў уціснулася ў агароджы. Але нясцерпны боль вымушаў быць упартай! Птушка націкавала маладзенькую парачку і пасунулася да яе. Парачка заповоліла крок, дзяўчына войкнула: «Бедненькая!» Хлопец клапатліва дапамог ей абысці птушку, і яны рушылі далей.

«Бедненькая!» — злосна перадражніла варона і засталася сядзець пасярод тратуара, бо да яе набліжаліся бабка з унукам. Хлопчык тузаў бабулю за руку і паказваў на птушку. У вароны страпанулася сэрца, калі малы крануў яе пёркі рукой. Імгненна бабка дала яму поўху. Яна крычала, што нельга кратаць рукамі хворых птушак, унук галасіў, а варона зноў засталася сам-насам са сваёй бядой.

28 Досыць доўга сядзела яна цяпер у схованцы і, каб менш думаць пра боль, лічыла прахожых. «Падыду да дзясятага», — загадала яна сабе.

Дзясятай была высокая загарэлая дзяўчына. Перакінуўшы праз руку плашчык, яна весела тупала па вуліцы.

— Кар! — падала голас варона.

Ножкі ў «лякёрках» спыніліся, дзяўчына нахілілася да птушкі...

Ш-ш-шах!

Грузавік разбіў лужыну на тысячы брызгаў і абдаў квятастую сукенку дзяўчыны брудам. Яна кінулася ўслед машыне, стараючыся разгледзець нумар, пасля махнула рукой і пайшла ў супрацьлеглы ад вароны бок.

— Кар-кар-кар! — залямантавала пакутніца. Але дзяўчына на хаду абцірала брудныя кроплі з рук і ўжо забылася на варону.

— Дурніца, уселася насупраць лужыны, ды такой вялікай! — дакара-ла сябе птушка і ўсхвалявана круціла галавой па баках.

Пасля яна яшчэ некалькі разоў кульгала ў сваю схованку, пакуль не змучылася дарэшты. Звесіўшы дзюбу і апусціўшы долу крылы, яна за-сталася сядзець пасярод тратуара.

Той-сёй мінаў яе моўчкі, той-сёй шкадаваў уголас, але не браў нішто.

Стаяць на адной назе было ўсё цяжэй, ад болю страшэнна круцілася галава. Пад вечар, калі на вуліцу хлынула хваля людзей, збочыць варона ўжо не мела сіл.

Раніцай мёртвую птушку падабраў дворнік і кінуў у сметніцу.

Малюнкi Крысціны ПЕРЖУКОВАЙ

У НОВАЙ «БЯРОЗКІ» НОВЫ ЧЫТАЧ

Людміла ЗАХАРЭВІЧ,

метадыст па рабоце з дзіцячым чытачом
Цэнтральнай раённай бібліятэкі, г. Барысаў

Часопіс «Бярозка», абноўлены знешне і па змесце, карыстаецца вялікім попытам у школьнікаў Барысаўшчыны. Гэта заўважылі перш за ўсё супрацоўнікі сельскіх і школьных бібліятэк. Чытачоў-падлеткаў вабіць разнастайнасць тэматыкі: кожны можа знайсці матэрыялы на свой густ. Так, анкетаванне, праведзенае сярод васьмікласнікаў Старабарысаўскай сярэдняй школы, паказала: найбольш папулярныя ў нашых рабят рубрыкі «Думкі ўслых», «Цяж-касці росту», «Дынамік», «Міні-плакат», «IQ-клуб». Даспадобы юным чытачам рубрыкі «Кніжная паліца», «Верасок», «За адной партай», «Мой стыль». Падлеткам цікава чытаць пра сваіх равеснікаў, пра тое, якімі творчымі здольнасцямі яны валодаюць, чаго змаглі дабіцца ў жыцці, пра таленавітых мастакоў, спевакоў.

Выразны, на мой погляд факт: мінулым летам сельскі бібліятэкар вёскі Бродаўка на працягу летніх месяцаў выдавала часопіс «Бярозка» 120 разоў! Пераважна выхаванцам раённага летніка «Бродаўка».

Шкада толькі, што, як сведчаць калегі-бібліятэкары, юныя чытачы менш, чым хацелася б нам,

звяртаюць увагу на гістарычную прозу, на рубрыкі «Твары нашай культуры», «Краіна замкаў».

Асабіста мне, як метадысту па рабоце з дзіцячым чытачом і аўтару імідж-праекта «Далучыць да роднага слова», вельмі імпануе сумесная акцыя часопісаў «Бярозка» і «Бібліятэка прапануе» «Чытаем па-беларуску». З нецярпліваасцю чакаем наступных літаратурных твораў, якія будуць друкавацца ў яе межах!

А яшчэ скажу, што палюбіць часопіс дапамагае падлеткам і кантактаванне з яго супрацоўнікамі. Так, вялікае ўражанне на вучняў Старабарысаўскай сярэдняй школы зрабіла сустрэча з галоўным рэдактарам «Бярозкі» Аленай Сцяпанаўнай Масла. Яны былі рады пераканацца, што галоўны рэдактар часопіса не такая ўжо недасягальная зорка, а «зямная», абаяльная жанчына, якая піша цікавыя казкі. І цяпер вучні Старабарысаўскай СШ з вялікай ахвотай чытаюць часопіс і нават дасылаюць у рэдакцыю ўласныя лісты.

Жадаю рэдкалегіі часопіса новых творчых знаходак і пабольш разважлівых чытачоў, якія любяць і паважаюць беларускую гісторыю і беларускую літаратуру!

Зімовыя Смяшынкі Аг Т.Васючэнкі

ВАКАЦЫІ НА ТЫТАНЕ

На планеце, на Тытане
Вас марозіць Зюзя стане.
На Тытане халадэча,
Мерзнуць ногі, грудзі, плечы,
Мерзнуць вушы, храпачы,
Змерзлі ў носе смаркачы.
Зледзянелы скрозь Тытан.
А ў рацэ цячэ мятан.
На Тытане, на планеце
І дарослыя, і дзеці,
І малечы, і тытаны
Напампованы мятанам.
Тытанійскі ім азот
Замяняе кісларод.
Забіраецца карась
У мятанавую грязь.
Бо балоты на Тытане
Скрозь з мятану, скрозь з мятану.
А мятанавы стары
Цягне рыбіну з нары.
А старога зваць Тытанік,
Ён заолаг, ён батанік.
На Тытане ўсе батанікі
Цалкам створаны з арганікі.
Мае жонку ён, Тытанку,
Мае дзетак і каханку.
На абед сямейка ўся

Есць у мятане карася.
Мы паедзем на Тытан,
Дзе мятанавы туман,
Бо з мятану на Тытане
Моры ёсць і акіяны.
Будзем плаваць, як у ванне,
У мятанавай нірване.
І няхай гуляюць з намі
Тытанічныя цунамі!

ЗИМОЎКА ЗВЯРОЎ

На гары стаіць казёл,
 У хляве стаіць асёл.
 Дом вавёрчын — на сасне,
 Прусачыны — у сцяне.
 У вадзе жыве лангуст,
 А у тропіках мангуст.
 Воўк блукае па бары,
 Рак зімуе у нары.
 Жаба тоіцца ў балоце,
 Котка мяўкае на плоце.
 Зайчаняткі — у лясах,
 Вашаняткі ў валасах.
 Спіць у норцы барсучок,
 Спіць у сетцы павучок.
 Адкрывае мішка зяпу
 І старанна смокча лапу.
 Спяць пад каменем смаўжы,
 Спяць на сметніку бамжы.
 У скляпенні — плесня сівая,
 У прыбіральных — муха сіняя.
 У мурашніку мураш,
 Ў выцвярэзніку алкаш.
 Чалавек, і звер, і гном —
 Кожны любіць родны дом.

СТУДЭНТ І ДЭКАН

Бедны студэнт адшукаў дынаміт,
 З гэтаю штукай прыйшоў на іспыт...
 Доўга злаваўся старэнькі дэкан:
 «Дзверы нашто пашчапаў, хуліган?!»

ПІНГВІН

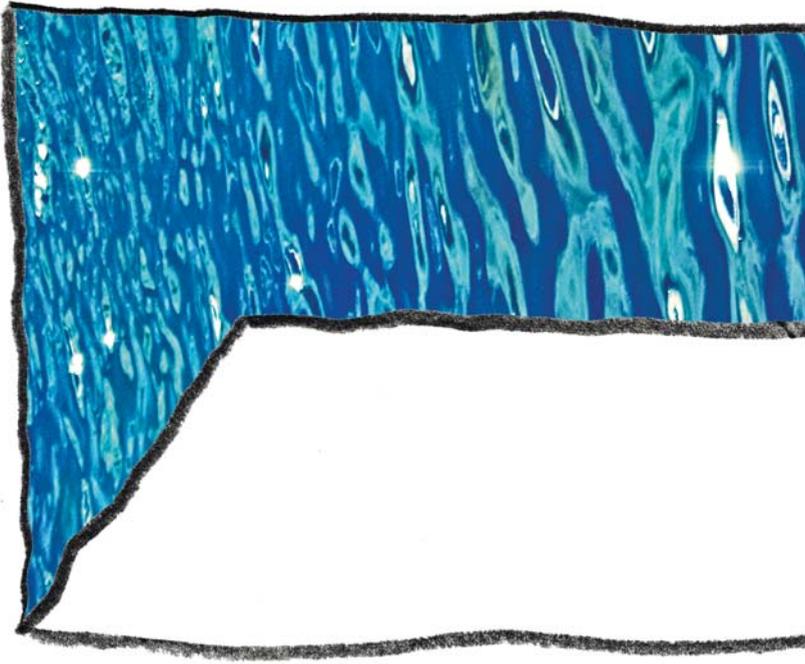
Дзеля чаго жыве пінгвін?
 Ён не арол і не паўлін,
 Жыве ў Антарктыцы пінгвін,
 Не мае астмаў і ангін.

СНЕГАВІК

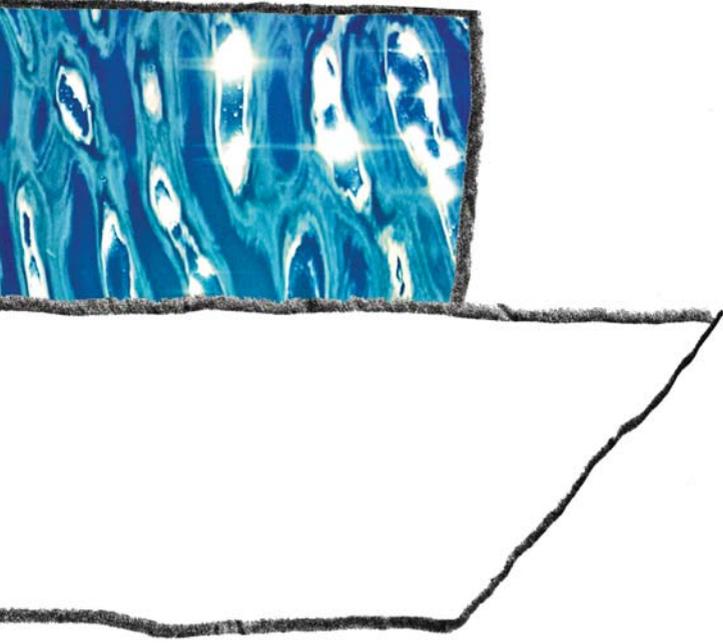
Снегавіка тата з мамай ляпілі,
 Дзесьці хлапчынку малага забылі.
 Прыйдзе вясна. Снегавік упадзе.
 Хлопчык нарэшце дамоў пабрыдзе.

б
ПРОЗКА
МІНІ-ПЛАКАТ

The door for the living ones

Дзякуй, мой нядружны клас!

Вадзім БАГРЫЙ

Да шостага класа я вучыўся ў самай звычайнай агульнаадукацыйнай сярэдняй школе, побач з домам. І быў там свайго роду зоркай — няшмат людзей майго ўзросту маглі гэтак жа маляваць. Але з шостага класа бацькі вырашылі перавесці мяне ў прыстыжную гімназію-каледж з мастацкім ухілам. Там вучыліся толькі самыя таленавітыя маладыя мастакі горада, а бюджэт і па сённяшні дзень можа даць фору «казне» якога-небудзь філіяла БДУ. Каб проста вучыцца ў той гімназіі, — належала здаць цяжкія ўступныя экзамены, сярод якіх былі замежная і рускай мовы, матэматыка — хаця, здавалася б, навошта гэта ўсё мастаку? Нават каб проста патрапіць у першы клас гімназіі, трэба было адвучыцца перад гэтым хаця б адзін клас у звычайнай школе!

Сярод маіх будучых аднакласнікаў было некалькі чалавек, якія спрабавалі «прабіцца» сюды з самага першага класа, але атрымалася гэта ў іх толькі з трэцяга-чацвёртага заходу, што тым не менш таксама лічылася вялікім дасягненнем!

Што тычыцца астатніх, яны не былі дужа разумнымі ці таленавітымі. Проста адным «дапамаглі» ў іспытах грошы, другім — гучнае імя

бацькоў ці вышыня іх службовай пасады. Сярод дзесьці дваццаці чалавек нашага класа толькі трое здалі экзамены з першага разу...

Як я радаваўся, што буду там вучыцца! Мне здавалася, што цяпер я нарэшце знайду шмат сяброў па інтарэсах і больш ніхто не будзе надакучваць мне просьбамі намалюваць тое, расфарбаваць сее па дзвесці разоў на дзень. Але рэальнасць моцна дала мне пад дых у першы ж месяц навучання на новым месцы.

Ніхто і сапраўды не прасіў мяне нічога намалюваць — вакол былі адны мастакі. Але ж гэта азначала, што і мне ніхто нічым не быў абавязаны. Я быў вымушаны сам рабіць усе дамашнія заданні, а любы хлопец фізічна мацнейшы за мяне лічыў сваім абавязкам хаця б адзін раз адлупцаваць мяне пасля школы. Не было больш ні памочнікаў, ні абаронцаў...

Калі ў сваёй старой школе я быў цвёрдым «харашыстам», то тут ледзь выцягваў на «здавальняюча»! Вучыцца было ў некалькі разоў цяжэй і не толькі з-за таго, што настаўнікі патрабавалі вялікай «аддачы». Уявіце сабе клас з дваццаці чалавек, кожны з якіх

прывык да павышанай увагі: дзеці знакамітых мастакоў, палітыкаў, бізнесменаў... Мала хто дапамагаў адно аднаму. Проста тут так не было прынята.

Маё знешняе аблічча таксама не выклікала павагі аднакласнікаў. Я заўсёды выглядаў гады на трычатыры маладзейшым за свой сапраўдны ўзрост. Цяпер, калі мне ўжо 25, гэта ўспрымаецца, як пэўны «бонус» ад прыроды, але тады, у шостым класе, было для мяне сапраўдным праклёнам.

Большасць дзяўчат у маім шостым класе выглядалі гадоў на 15—16. Мазгоў у іх ад гэтага больш не становілася, аднак многіх ужо падвозілі да школы нейкія хлопцы на асабістых аўтамабілях. І гэта надавала нашым аднакласніцам упэўненасць у сваёй асаблівасці.

Я, маленькі пухленькі хлапчук невялікага росту, збіраў з усяго класа ўсе магчымыя здзекі. І доўгія гады марыў аб тым, як адпомшчу ім усім. Як стану хадзіць у трэнажорную залу і сам адлупцюю усіх сваіх крыўдзіцеляў, як стану знакамітым мастаком і пакажу ім, хто тут сапраўдны Майстар...

І толькі два месяцы таму я ўпершыню пабываў на сустрэчы са сваімі былымі аднакласнікамі.

За тыя дзевяць гадоў, што прайшлі з часу нашай апошняй сустрэчы, я паспеў змя-

ніць пяць прафесій, сабраць і загубіць два бізнеса, расфарбаваць пашпарт шматлікімі штампамі і вось-вось атрымаю другую ўжо адукацыю.

А што змянілася ў іх? Ды амаль нічога. Большасць з гэтых «талентаў» намалявалі свой апошні малюнак на выпускных іспытах у школе і больш да гэтага ніколі не вярталіся. Цяпер яны працуюць малодшымі менеджарамі ў сотавых фірмах, сакратаркамі, мерчэндайзерамі і гэтак далей. І ўсе як адзін незадаволены сваёй працай!

І раптам да мяне дайшло, што ўсе гэтыя гады я быццам нікуды са школы і не сыходзіў. Я ўсё гэтак жа ірвуся камусьці штосьці даказаць. Ірвуся да ўсяго, што мне нават не па зубах. Даўлюся, падаю, падымаюся, каб ізноў «кінуцца на амбразуру». Быццам увесь мой стары клас усё гэтак жа гоніцца за мной!

Ці варта было гэта ўсё маіх намаганняў? О так!

**АД РЕДАКЦЫІ.
У вас — свае гісторыі!
Гатовы іх надрукаваць
таксама!**

ТЫДЗЕНЬ РОДНАГА СЛОВА

Вольга КЛІМКОВІЧ,
загадчыца дзіцячай бібліятэкі № 6
г. Светлагорска

Як для новага пакалення краіны зрабіць даступнымі скарбы нацыянальнай культуры? Супрацоўнікі дзіцячай бібліятэкі Кастрычніцкага раёна Светлагорска ўпэўнены: самы надзейны шлях — далучаць юных да лепшых узораў айчыннай літаратуры, да чытання на беларускай мове. Адною з нядаўніх нашых ініцыятыў у гэтым накірунку стаў Тыдзень беларускай кнігі «Слава кніжцы беларускай!»

На працягу ўсяго Тыдня вучні 4—6 класаў светлагорскай СШ № 4 вандравалі па дзівоснай краіне пісьменства. Людзі, якія стварылі гэту краіну — пісьменнікі, — нібы добрыя чараўнікі, прымушаюць нас перажываць нязведаныя пачуцці, дапамагаюць спасцігаць таямніцы чалавечай душы, даюць парады ў час жыццёвых выпрабаванняў.

Пачаўся Тыдзень адкрытым кнігапраглядам «Скарбы роднай

мовы». Бібліятэкары дапамагалі наведвальнікам адчуць, як прыгожа гучыць роднае слова — разам з рабятамі зачытвалі старонкі кніг М. Чарняўскага, В. Гурскага, М. Зарэмбы, В. Гапеева, В. Праўдзіна, П. Місько, Л. Пранчака.

Гадзіна цікавага чытання «Цуд — кнігі» ператварылася для чацвёртакласнікаў у сапраўднае свята. Яны не толькі знаёміліся з новымі кніжкамі

А. Масла, У. Мазго, Я. Хвалея, М. Стральцова, М. Пазнякова, але і інсцэніравалі вершаваную казку Л. Пранчака «Афрыканская вандроўка». Разважаючы і аналізуючы ўчынкі галоўнага героя, хлопчыкі і дзяўчынкі прыйшлі да агульнай высновы, што лепш за ўсё адчувае сябе чалавек на Радзіме.

Гадзіна інфармацыйных знаходак «Беларускай даўніны галасы і твары» запрасіла вучняў 6-х класаў зазірнуць у мінулае. Кажуць, што ў народа, які не ведае і не памятае свайго мінулага, няма будучыні. Мы маем вялікіх продкаў. Іх дзейнасць складае цэлыя эпохі ў культурным жыцці краіны. Наша зямля нарадзіла Рагвалода і Рагнеду, Еўфрасінню Полацкую і Кірыла Тураўскага, Міколу Гусоўскага і Францыска Скарыну, Казіміра Лышчынскага і Сімяона Полацкага, Сымона

Буднага, Стэфана і Лаўрэнція Зізаніяў. Гэты славуты шэраг можна доўжыць і доўжыць. Кожнае імя, захаванае нашай гісторыяй, мы павінны ведаць, ганарыцца ім, берагчы звязаную з ім культурную спадчыну.

Падчас літаратурнай гадзіны «Разгарнём тамы стагоддзяў» вучні 5-х класаў зрабілі экскурс у гісторыю беларускай мовы «Мова Скарыны, Купалы, ты не прапала ў вяках», пазнаёміліся з выданнямі, якія былі прадстаўлены на выставе «Мова любай нам зямлі», пабывалі на медыя-ўроку «Адчуванне Радзімы».

З дапамогай кніг У. Паўлава «Загадка на добро», У. Мазго «Таямнічая планета», «Загадкі» і інш. юныя чытачы разгадвалі загадкі-жарты, загадкі-задачы, загадкі-шарады, з задавальненнем прачыталі і разгадалі «Казку-загадку», змешчаную ў кнізе М. Бусько «Бабрыная навука».

Удзел у Тыдні беларускай кнігі прынялі больш як 150 вучняў. Яны пазнаёміліся з мноствам цікавых герояў, сталі саўдзельнікамі мноства цікавых прыгод. А яшчэ — атрымалі асалоду ад характава і выразнасці беларускага слова.

На выставе «Мова любай нам зямлі»

СОНЦА З ВУШАМІ

Канстанцін ЦЫРКУН,
кіраўнік астранамічнага гуртка
Рэспубліканскага цэнтра тэхнічнай творчасці навучэнцаў

Стагоддзямі людзі назіралі за прыроднымі з’явамі, запісвалі народныя прыкметы, усё супастаўлялі і ў выніку даволі дакладна прадказвалі надвор’е. Але сёння многія з апрабаваных стагоддзямі прыкмет не дзейнічаюць. Імклівае развіццё цывілізацыі, рост гарадоў, забруджванне навакольнага асяроддзя так паўплывалі на лясы, палі, рэкі, азёры, што змяніўшы звыклія ўмовы жыцця звароў, рыб і птушак, змянілі і іх прыродныя паводзіны. І тым не менш засталіся прыкметы, на якія чалавек не змог істотна паўплываць. Гэта прыкметы, звязаныя з Сонцам, Месяцам, зоркамі, зямной атмасферай.

Ці бачылі вы, напрыклад, Сонца з вушамі? Ну не з сапраўднымі, вядома, а, так бы мовіць, з дугамі вакол дыска! Гэта вельмі вядомая народная прыкмета, якая дазваляе прадказаць надвор’е. Калі такую астранамічную з’яву вы ўбачыце ўзімку — чакайце ў бліжэйшы час моцных маразоў, а калі летам — значнай гарачыні.

Калі ж матавае кальцо вы назіраеце вакол Месяца, значыць хутка пахаладае, а ўзімку і ўвогуле — будзе люты мароз.

Калі вакол зорак заўважыце кругі цёмна-зялёнага колеру — чакайце дажджу, калі чырвоныя і белыя — усталюецца добрае надвор’е.

Усім падобным — звязаным з незвычайным выглядам Сонца, Месяца, ці зорак народным прыкме-

Гало і несапраўдныя сонцы ў жывапісе. Стакгольм 1535 г.

там — мы абавязаны прыроднай з'яве ў зямной атмасферы, якая называецца **гало** (ад старажытнагрэчаскага ἅλως — halos дыск, круг, німб, арыёл, ззянне).

Зрэшты, гало з'яўляюцца не толькі вакол Сонца і Месяца, яркіх зорак і планет, але нават і вакол вулічных ліхтароў. Назіралі? Аднак, вядома, «німбы» вакол Сонца і Месяца больш уражваюць.

Гало можа мець выгляд крыху падфарбаваных кругоў альбо іх частак — дугаў, светлавых слупоў, плямаў, крыжоў, несапраўдных свяціл, утвораных на пэўнай адлегласці ад Сонца, ці Месяца. Назіраюць гэту дзівосную з'яву тады, калі свет праходзіць скрозь пёрыста-слаістыя аблокі. Скррозь тонкую белаватую, альбо блакітную пялёнку крыху валакністай будовы прасвечваюцца блакітнае неба, Сонца, Месяц, яркія зоркі і планеты. Аблокі знаходзяцца на вышыні 6—10 км над Зямлёй і складаюцца з дробных ледзяных крышталікаў, якія маюць часцей за ўсё форму шасцігранных прызм, слупкоў ці пласцінак.

Ледзяныя крышталікі падымаюцца і апускаюцца ў патоках паветра і, — накшталт люстэрка, адлюстроўваюць, ці, падобна прызме, праламляюць сонечныя промні. Пры гэтым некаторыя з адлюстраваных ці праломленых промняў могуць з'явіцца ў полі нашага зроку. Тады мы і назіраем гало.

Вельмі часта лічаць, што з'ява гэтая — выключна зімовая. Але ж ледзяныя крышталікі прысутнічаюць у атмасферы ў любую пару года, бо тэмпература на

высотах, дзе ўтвараюцца пёрыста-слаістыя аблокі, ніжэй за -20° круглы год.

Кожнае гало можна бачыць толькі ў канкрэтным месцы і ў дакладны час. Так, нельга адначасова назіраць адно і тое ж гало, напрыклад, і ў Мінску, і ў Брэсце ці Салігорску. Таксама немагчыма і прадказаць яго з'яўленне, верагоднасць, хаця назіраць «німбы» вакол нябесных цел і павялічваюцца пры наяўнасці пёрыста-слаістых аблокаў.

Гэтая прыгожая з'ява адрозніваецца вялікай разнастайнасцю. Формы гало залежаць ад тыпаў крышталікаў і напрамку іх руху, ад арыентацыі восі крышталікаў у прасторы, ад вышыні Сонца і Месяца над гарызонтам. Найбольш часта назіраецца вясёлкавы круг вуглавым радыўсам у 22° вакол свяціла. На Беларусі такі круг вакол Месяца называюць «лісінай шапкай». Зрэдку назіраюць і значна большыя па памерах кругі.

Гало бываюць белымі і рознакаляровымі. «Пафарбаваныя» гало атрымліваюцца пры пралам-

Месяц у цераме

40 ленні промняў на шасцігранных ледзяных крышталіках, а «непафарбаваныя» – пры адлюстраванні святла ад граняў ледзяных крышталікаў.

Здараецца назіраць белы гарызантальны круг, што праходзіць праз Сонца ці Месяц паралельна плоскасці гарызонта. На персячэнні гэтага круга з кругамі гало з'яўляюцца светлыя плямы — несапраўдныя сонцы, ці **паргеліі**. Могуць з'яўляцца і несапраўдныя месяцы побач з сапраўдным Месяцам — **парселены**. Несапраўдных сонцаў і несапраўдных месяцаў можа быць

некалькі. З'ява гэтая назіраецца, калі сонечныя промні праходзяць скрозь аблогі, утвораныя ледзянымі крышталікамі ў выглядзе парасонікаў, ці слупкоў з ямкай на адным з канцоў.

Калі Сонца або Месяц знаходзіцца невысока над гарызонтам пасля заходу ці перад узыходам, над імі могуць з'яўляцца велізарныя светлавыя слупы.

А вось высокакучавыя хмары, што складаюцца з вельмі дробных аднародных кропелек або ледзяных крышталікаў, ствараюць аптычную з'яву, якая мае назву **вянцы**. Вянцы не з'яўляюцца відам гало, паколькі

маюць іншы механізм утварэння — дыфракцыю. Светлавы прамень сустракае на сваім шляху мноства перашкод — кропелек, крышталікаў. На кожнай з перашкод прамень адхіляецца ад прамалінейнага распаўсюджвання. І тады вакол Сонца або Месяца ўтвараецца невялікі вясёлкавы круг, які ўшчыльную прылягае да свяціла.

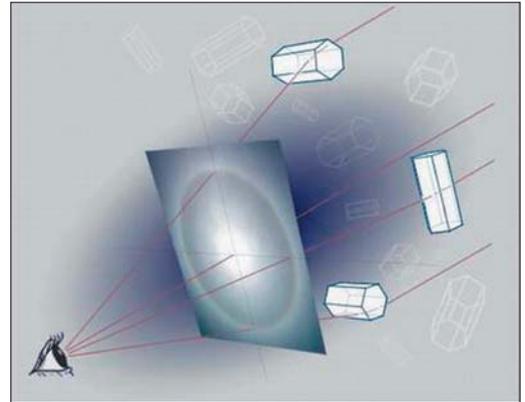
Калі такі вянец з'яўляецца вакол Месяца, у народзе кажуць: «Месяц у цераме».

Нягледзячы на свой незвычайны выгляд гало і вянец дастаткова распаўсюджаная з'ява, якую вельмі часта людзі проста не заў-

важаюць — у выніку адносна невялікай іх яркасці. Напрыклад, у Мінску, паводле шматгадовых назіранняў, гало вакол Сонца бывае ў сярэднім каля 50 разоў у год, а вакол Месяца — больш за 10.

З'ява гало ўпамінаецца ў гістарычных летапісах і паданнях. У самым славутым помніку старажытнарускай літаратуры «Слова пра паход Ігаравы» ёсць такія радкі:

*Другаго дни велми рано
кровавыя зори светъ поведаятъ;
чръныя тучя с моря идуть,
хотять прикрыти четыре солнца,
а въ нихъ трепещуть синии мльнии.*

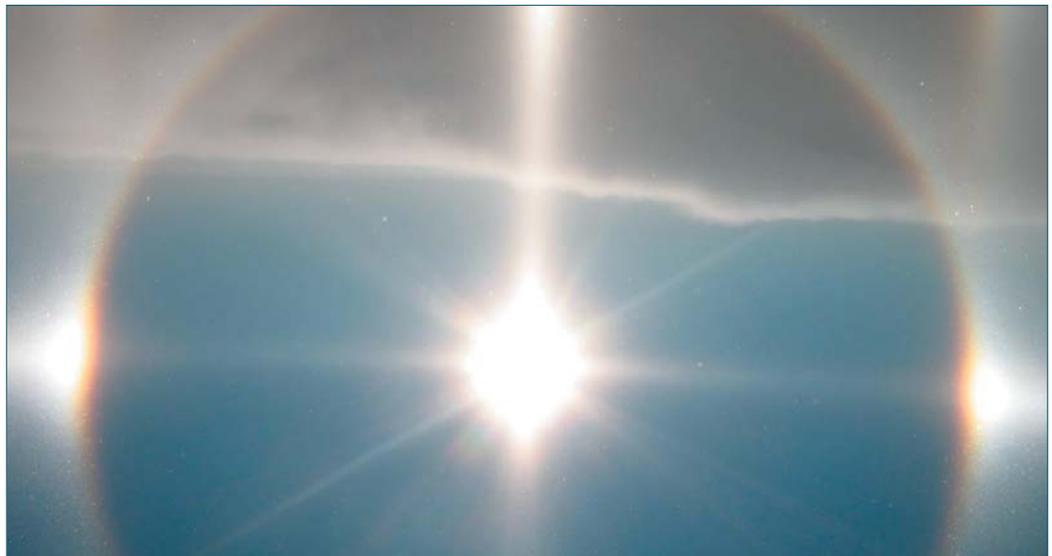

Праходжанне сонечнага промяя
скрозь ледзяныя крышталікі воблака

Гало і вянцы вакол Сонца, Месяца, зорак, планет — яркае і незабыўнае відовішча, якое дорыць жыхарам Зямлі яшчэ не зусім разбураная чалавекам прырода калязямной прасторы.

**У артыкуле выкарыстаны
матэрыялы і фотаздымкі
з сайтаў:**

- <http://ice-halo.net;>
- <http://objectstyle.org/astronominsk/index.htm;>
- <http://photoclub.by;>
- <http://meteoweb.ru;>
- <http://wondersnature.ru;>
- <http://radelow.ch/halo.>

ЧАС ВАЎКА

Ірына КЛІМКОВІЧ

З зімовага Міколы ваўкі збіваюцца ў зграі, гойсаюць па лясах, палях і лугах, і аж да Вясновага Юр'я доўжацца воўчыя вяселлі. Настае, як кажуць у народзе, час Ваўка. Вобраз гэтага звера — часты і выразны ў казках, легендах, паданнях, прымаўках і прыказках, абрадах, міфах, на народных святах. І невыпадкова!

Хвастаты продак

У міфах і казках воўк увасабляе не толькі лютасць, жорсткасць, а таксама смеласць, уменне перамагаць. Пры пэўных акалічнасцях воўк нават становіцца абаронцам бездапаможных. У міфалогіі многіх народаў прысутнічае сюжэт пра выхаванне родапачынальніка племені ваўчыцай. Так, старажытна-рымская легенда распавядае пра капіталійскую ваўчыцу, якая выгадавала кінутых на пагібель братоў-блізнятаў Ромула і Рэма. Браты заснавалі Рым, і сімвалам яго стала знакамітая статуя іх маці-ваўчыцы. Падобным сваяцтвам ганарыліся ўладары шматлікіх народаў. У кітайскіх хроніках ваўкоў называюць продкамі цюркаў. Лічылася, што Чынгісхан — нашчадак шэра-блакітнага ваўка, народжанага Небам. Ваўчыца выратавала ад смерці дзесяцігадовага хлопчыка — апошняга з роду гунаў, вынішчанага ворагамі. Яна стала яму не толькі карміцелькай, але і жонкай, нарадзіла дзесяць сыноў.

Дзякуючы ваўку, была заснавана і старадаўняя сталіца нашай радзімы — Вільня. Паводле падання,

вялікі князь літоўскі Гедымін упалаваў на месцы зліцця рэк Вялікі і Вільні тура, там і заначаваў непадалёк ад старажытнага свяцілішча Швінтарог. У сне ён убачыў закутага ў жалезныя даспехі ваўка, які выў як сотня ваўкоў. Раніцай вярхоўны язычніцкі святар Лідзейка вытлумачыў сон: на гэтым месцы трэба заклаці горад, слава якога, як выццё жалезнага ваўка, разляціцца па ўсім свеце. Горад быў заснаваны і атрымаў назву ад ракі Вільні. У яго Гедымін перанёс вялікакняскую рэзідэнцыю з Трокаў.

Яшчэ адна легенда сцвярджае, што назва іншага горада — Ваўкавыск, пайшла ад служылых людзей вялікага князя, якія падчас палявання вылі па-воўчы — прываблівалі ваўкоў. Сімвалам Ваўкавыска, як некалі і Рыма, зрабілася скульптура бронзавай ваўчыцы, якая стаіць на цэнтральнай плошчы. Выява ж галавы ваўка на блакітным фоне — з XVI стагоддзя герб Ваўкавыска.

Пярэваратні-ваўкалакі

Калі людзі называлі ваўкоў сваімі продкамі, то верылі, што і

44 чалавек здольны ператварыцца ў гэтага звера. На нашай зямлі такіх людзей называлі ваўкалакамі або пярэваратнямі. Слова кажэ само за сябе: для такога пераўвасаблення трэба перавярнуцца, кульнуцца цераз умоўную мяжу. Скажам, цераз асінавы кол або нож, або сякеру, уторкнутыя вастрыём дагары ў зямлю ці ў пень. Лічылася, што ператварыцца ў ваўка чалавек можа як свядома, так і па чыімсьці злосным намеру, або атрымлівае гэтае ўменне ў спадчыну. Такога чалавека баяліся і лічылі чараўніком. «Перакуліўшыся ў ваўка», ён рабіў спусташэнні, такога звера нельга было ні забіць, ні злавіць.

Каб пераўвасобіцца ў ваўка, чараўнік у патаемным месцы заганяў у зямлю пяць асінавых калоў так, каб два нагадвалі пярэднія ногі, два — заднія, а пяты — хвост. Скакаў цераз іх, пачынаючы ад апошняга. Вярнуўшыся са здабычы, каб зноў ператварыцца ў чалавека, ваўкалак павінен быў пераскочыць цераз тыя ж пяць калоў у адваротным парадку, задам наперад. Калі ж нехта паспяваў скрасці калы, пярэварацень ужо не мог вярнуць сабе чалавечае аблічча. Калі ж знікаў хоць адзін кол, пярэварацень назаўсёды заставаўся з ваўчынай лапай ці хвостом. Прыкмета спадчынага ваўкалака — воўчая поўсць на целе ад нараджэння. Ад сапраўднага ваўка пярэварацень адрозніваецца тым, што заднія лапы ў яго згінаюцца наперад, як ногі ў чалавека.

Іншае расказваюць пра ваўкалакаў — ахвяр знахарскіх пераўтварэнняў. Кажуць, што яны

мірныя, як свойскія жывёлы, выюць жаласліва ці то па-воўчы, ці то па-сабачы, або стогнуць, як цяжкахворыя. Яны не губляюць чалавечых пачуццяў і свядомасці. Такога ваўкалака лёгка адрозніць ад звычайнага ваўка: па чалавечых вачах, па белаі пасцы вакол шыі (паводле падання, дзяўчына-вядзьмарка так пакарала хлопца-здрадніка — накінула яму на шыю белую хустку). Нярэдка такія ваўкалакі бываюць аднавокімі і нават сляпымі. Пярэваратні па прымусе

могуць загінуць ад кулі, трапляюць у пасткі. Калі зняць шкуру з забітага небаракі, пад ёй можна пабачыць спаракнелае адзенне, пярсцёнкі, нават узбраенне колішняга чалавека.

Вера ў пярэваратніцтва была настолькі распаўсюджана сярод старажытных народаў дахрысціянскай эпохі, што нават засталася ў сведчаннях аўтарытэтных людзей. Так, Герадот апісвае звычайкі племені неўраў, якое некалі жыло на тэрыторыі сучаснай Беларусі.

Быццам бы штогод частка неўраў на некалькі дзён ператваралася ў ваўкоў. Хутчэй за ўсё гэта быў абрад прыпадабнення ваўку — аднаму з самых шануемых і наймагутнейшых звяроў, адоранаму звышнатуральнымі здольнасцямі. Талент да такіх пераўтварэнняў здаўна прыпісваўся моцным знахарам і чарадзеям. Прыклад знакамітага «пярэваратня» ў нашай гісторыі — полацкі князь Усяслаў Брачыслававіч (блізу 1029—1101), славыты Усяслаў Чарадзеі. Пэўныя гістарычныя крыніцы сцвярджаюць, што Усяслаў падтрымліваў язычніцкія культавыя звычаі, і таму людзі верылі — ён мог абарочвацца ў розных звяроў, і найперш у ваўка. У «Слове пра паход Ігаравы» пра яго так і напісана: «у начы воўкам рыскаў».

Ваяўнічае брацтва

Навошта падобныя абрады і культавыя практыкі ўжывалі нашы продкі? Каб знайсці адказ, варта параўнаць гэтыя абрады і практыкі з рытуаламі ініцыяцыі будучых воінаў. Каб зрабіцца ваўкалакам, чалавеку трэба было пайсці ў ціхае, патаемнае месца, куды немагчыма патрапіць старонняму — зрабіць колькі складаных практыкаванняў, асноўныя сярод якіх перакупванні і скокі. А гэта ўжо нагадвае, кажучы сучаснай мовай, вайсковыя вучэнні, пераадольванне паласы перашкод. (Дарэчы, падобныя практыкаванні рабілі ў сярэднявечнай Японіі грозныя выведнікі і дыверсантаў — «ваўкі сярод людзей» — ніндзя.)

З гісторыі вядома, што воіны старажытных індаеўрапейцаў на-

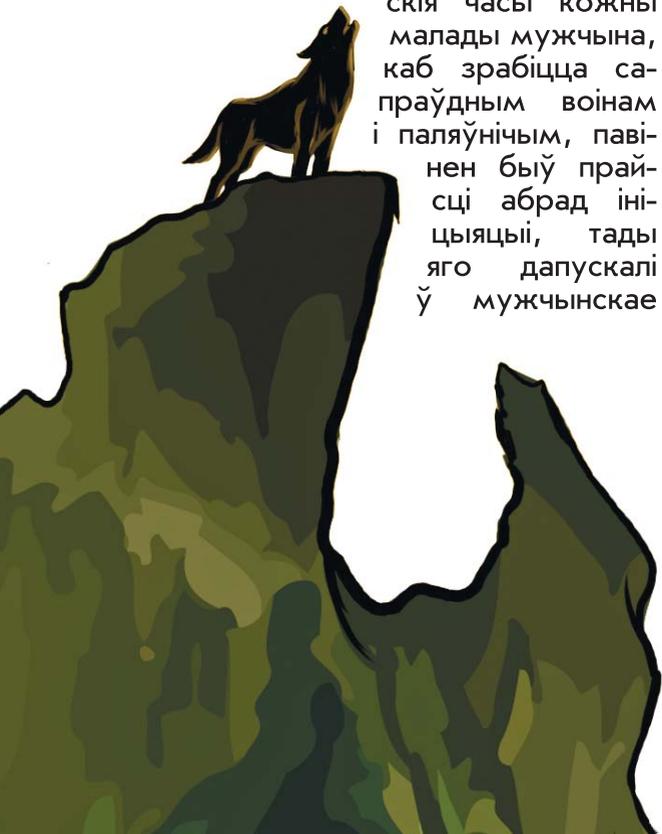
46 зывалі сябе ваўкамі, прыбіраліся ў воўчыя скуры. Галава ваўка нацягвалася на шалом, скура пакрывала плечы і спіны. Такі «мундзір», да прыкладу, насілі рымскія выведнікі, сцяганосцы і жаўнеры прэтарыянскай гвардыі. Уяўленне пра воўчую зграю як сімвал вайсковай дружыны, распаўсюджана на Каўказе сярод сванаў. Пра скандынаўскіх вікінгаў, воінаў-ваўкоў — вульфхетнараў — майстроў засад і начных нападаў, сагі распавядаюць, быццам яны былі няўлоўныя і бясплітасныя, як галодная воўчая зграя ўзімку. У бітву ўступалі без зброі, ахінаючы сябе толькі воўчымі скурамі і шчытамі, змагаліся рукамі, нагамі і зубамі. У старажытных балтаў таксама былі «служы бога-ваўка», якія лічылі сябе ваўкамі і складалі адну з самых моцных баявых адзінак.

Усё гэта тычыцца і нашых далёкіх продкаў-язычнікаў. У паганскія часы кожны малады мужчына, каб зрабіцца сапраўдным воінам і паляўнічым, павінен быў прайсці абрад ініцыяцыі, тады яго дапускалі ў мужчынскае

брацтва. Часцей за ўсё гэта быў абрад пасвячэння юнака ў воіна-ваўка. Група маладзёнаў сыходзіла ў непраходныя лясныя гушчары, і там пад кіраўніцтвам паганскага святара здзяйсняўся абрад. Асноўнай яго часткай было авалодванне майстэрствам паляўнічага і воіна — тымі якасцямі, якімі валодаў татэмны першапродак, сакральны звер — воўк. Гаворка ішла не толькі пра смеласць, мужнасць і фізічную загартоўку, але і пра рэлігійны досвед, які радыкальным чынам мяняў жыццё юнака. Так, важным момантам ініцыяцыі было ўступленне неафіта ў кантакт з духам продкаў і з духам татэмнага продка-ваўка. Толькі пасля гэтага воін меў права насіць воўчую скуру. Ва ўсялякім разе гэта пацвярджаюць матэрыялы этнаграфіі і фальклору роднасных нам народаў. Так, у пазнейшых ініцыяцыях маладых паляўнічых юнак, імітуючы ваўка, павінен быў па-воўчы выць і кусацца. Узгадаем выццё ваўка ў легендах пра заснаванне Вільні і Ваўкавыска. А ва ўкраінскіх легендах, як і ў беларускіх, ваўкапакі — гэта людзі, пад воўчымі скурамі якіх знаходзіцца чалавечае адзенне.

Такім чынам, архетып ваўка мае глыбінную сувязь з традыцыямі нашых продкаў, ва ўяўленнях якіх вобраз магутнага драпежніка займаў значнае, а часам і дамінуючае месца. Ён хвалюе і нашых сучаснікаў. Да яго звяртаюцца літаратары, мастакі, кінематаграфісты.

Малюнкi Вадзіма БАГРЫЯ

Стыхіі ў келіху

Юлія МІНІЧ

Спрадвеку агонь і вада з'яўляюцца сімваламі жыцця. Нездарма кажуць: «Можна бясконца глядзець на агонь, на ваду і на тое, як хтосьці працуе». Сапраўды, агонь і вада валодаюць нейкай гіпнатычнай сілай, якая прымушае нас неадрыўна любаватца імі. Энергія, якую выпраменьваюць гэтыя дзве стыхіі, дапамагае нам расслабіцца, маральна адпачыць.

З дапамогай уласных фантазіі і вынаходлівасці можна змайстраваць просты, але цудоўны «апарат для рэлаксацыі» — змясціўшы абедзве стыхіі ў шклянны кубак або збан.

Для стварэння цуду нам спатрэбяцца:

- шклянны кубак або шклянка;
- клей ПВА;
- святочная стужка;
- пацеркі або паэткі (бліскаўкі);
- свечка-таблетка.

Узмахам «чароўнай палачкі» ў выглядзе клею ПВА малюем самыя разнастайныя ўзоры на келіху. Пасыпаем узоры пацёркамі або паэткамі (палачка ж чароўная!). Для стварэння святочнага настрою завязваем стужку ў любым упадабаным месцы. Даём клею засохнуць.

Запаўняем кубак вадой. Ваду можна падфарбаваць гуашу

ці іншай фарбай або змяшаць з бліскаўкамі — гэта дадасць індывідуальнасці вашаму стварэнню. Апускаем на ваду запаленую свечку-таблетку. І VOILA! Перад вамі водна-агністы кубак.

На першы погляд — нічога дзіўнага. Але калі ўдумацца, мы аб'ядналі дзве супрацьлеглыя стыхіі, якія ў прыродзе адна ў адной не існуюць. І як гэта незвычайна і загадкава: кавалачак цяпла ў халоднай вадзе!

Сустрэча, якая вызначыла лёс

Алена ІВАНЮШАНКА

Тамара Пятроўна Бунто — рэдактар старэйшага жаночага часопіса краіны «Алеся». А яшчэ — даўні чытач і аўтар «Бярозкі».

— Калі б не «Бярозка», мой лёс мог бы скласціся зусім інакш, — упэўнена сцвярджае яна.

Школьніцай Тамара Пятроўна некалькі гадоў запар выпісвала адзіны беларускі часопіс для падлеткаў.

— Успамінаю тагачасную «Бярозку» са шчырай удзячнасцю. Вядомыя пісьменнікі лічылі за гонар друкавацца ў дзіцячым часопісе. І гэта правільна! Падлеткі павінны выходзіць на добрай літаратуры. Я і выходзілася.

Фота Андрэя МІЦКЕВІЧА

Пасля школы Тамара Міжгурская (такім было яе дзявочае прозвішча) спрабавала паступаць на філалагічны факультэт БДУ. Испыты здала няблага, але балаў для залічэння не хапіла. Яна вырашыла паўтарыць спробу праз год і пайшла працаваць — сакратаркай дырэктара на адным з заводаў. Адначасова пачала супрацоўнічаць з Маладзечанскай раённай газетай, наведвала літаратурнае аб'яднанне пры ёй.

Аднойчы да іх на завод прыехала група пісьменнікаў. Сярод іх быў Анатоль

Агульная асамода
для маёй душы - кнігі.
Спадзяюся, і для вашай
душы таксама.
Тамара
Бунто-Мінскаўская.

Грачанікаў, галоўны рэдактар часопіса «Бярозка». Начальнік Тамары Пятроўны сказаў выступаўцам жартам: «А ў мяне свая пісьменніца ёсць», — і паказаў на маладую сакратарку. «І што вы пішаце?» — звярнуўся прама да дзяўчыны Анатоля Грачанікаў. Тамара збянтэжана адказала: «Дзіцячыя вершыкі, апавяданні...» «Ну дык прышліце іх ў «Бярозку!» Пачынаючая аўтарка не верыла, што яе творы могуць з'явіцца ў рэспубліканскім часопісе. Але прайшло некалькі месяцаў, і апавяданне Тамары Міжыгурскай было надрукавана на старонках «Бярозкі». Дагэтуль яна захоўвае той нумар.

— Такім чынам «Бярозка» і паўплывала на мой лёс. Удалы дэбют літаральна акрыліў мяне. Каб не «Бярозка», я, магчыма, і не стала б журналістам. Бо калі цябе, дзевятнаццацігадовую, надрукаваў рэспубліканскі часопіс, ты ж думаеш: «Мо, я і сапраўды таленавітая? Мо, і сапраўды з мяне нешта атрымаецца?!» Хочацца працаваць і працаваць.

Пасля гэтага творы Тамары Пятроўны з году ў год з'яўляліся на старонках «Бярозкі». Яна гартае старыя нумары:

— Гэта гісторыя здарылася са мною і маім братам у школе. Гэта размова з сяброўкамі адбылася тады, калі ў падлеткавым уз-

росце здавалася, што ў мяне самы доўгі нос.

Быў час, калі Тамара Пятроўна, стаўшы жонкай ваеннага, жыла па-за межамі Беларусі. Працягваючы гартаць нумары «Бярозкі», яна прыгадвае:

— У 1988 годзе жыла ва Украіне. 1989 — у Ленінградзе. 1995 — таксама ў Расіі. Я прывозіла свае апавяданні ў «Бярозку», і ў мяне іх прымалі і друкавалі. Ніхто не гаварыў, ты, маўляў, не наша, далёка жывеш. Менавіта Анатоля Сямёнавіч Грачанікаў стаў маім хросным бацькам у творчасці. І так сталася, што цяпер мая кватэра знаходзіцца непадалёк ад дома, дзе ён жыў. Калі праходжу міма, заўсёды адчуваю нейкую цеплыню. Я вельмі ўдзячная і Анатолю Сямёнавічу, і часопісу «Бярозка».

СТЭРЭАФАТАГРАФІЯ — ГЭТА ДАСТУПНА!

Канстанцін НЕТЫЛЁЎ,
загадчык фотавідэалабараторыі
Рэспубліканскага цэнтра тэхнічнай творчасці навучэнцаў

Калі мы глядзім на які-небудзь аб'ект, кожнае вока бачыць яго пад розным вуглом, што дазваляе нашаму мозгу адчуць глыбіню выявы. Менавіта дзякуючы гэтаму мы і бачым свет трохмерным. Звычайны фотаздымак гэтага не перадае. Але сёння мы пазнаёмім вас з майстэрствам стэрэафатаграфіі.

Вынаходніцтва анагліфа

Існуе некалькі метадаў стварэння стэрэавыяў. Найбольш даступны — анагліф. Спосаб гэты заключаецца ў тым, што кожнаму воку пры дапамозе розных колераў «прапануецца» свая карцінка.

У 1858 годзе Шарль д'Альмейда прадставіў Парыжскай акадэміі навук свой спосаб раздзялення стэрэавыяў пры дапамозе каляровых акуляр. Адзін са слайдаў прае-

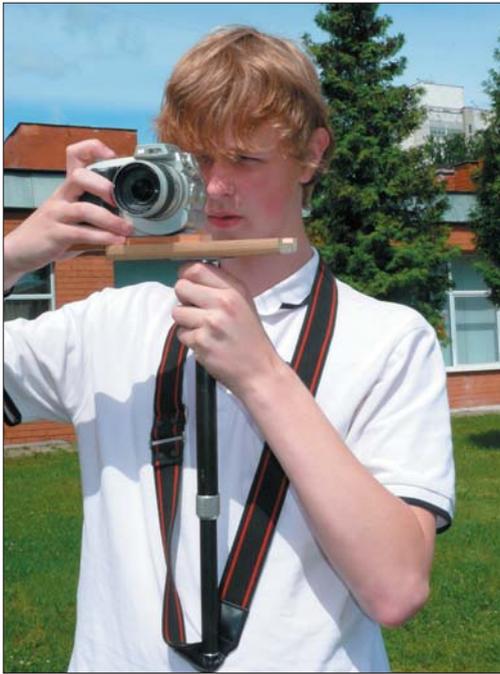
цыраваўся скрозь чырвоны светафільтр, другі — скрозь сіні. Гледачам выдаваліся акуляры, зробленыя са светафільтраў тых жа колераў. Спосаб раздзялення стэрэавыяў з дапамогай светафільтраў быў канчаткова дапрацаваны Луі Дзюко дзю Аронам, які і даў гэтаму спосабу назву — анагліф (па-грэчаску — *рэльефны*). З 1891 года ён пачаў друкаваць анагліфныя выявы,

Фота 1

Фота 2

Фота 3

Фота 4

выкарыстоўваючы два колеры — чырвоны і зялёны.

Спачатку агульнага стандарту анагліфных акулераў не было. Цяпер ён існуе: чырвона-бірузовыя. Менавіта такія акулеры дазваляюць убачыць каляровую выяву. Усе адценні з дапамогай чырвона-бірузовых акулераў не перадаюцца: нельга атрымаць ярка-чырвоныя і ярка-бірузовыя колеры. На стэрэафотаздымку можна перадаць зеляніну лісця, золата і срэбра ювелірных вырабаў, адценні чалавечай скуры, але, скажам, яркую чырвань руж — немагчыма.

Тым не менш, нягледзячы на пэўную абмежаванасць у перадачы колераў, анагліфныя стэрэафатаграфіі атрымалі шырокае распаўсюджанне. Іх можна сустрэць у часопісах, рэкламных

буклетах, у велізарнай колькасці — у Інтэрнэце.

Стварэнне анагліфа

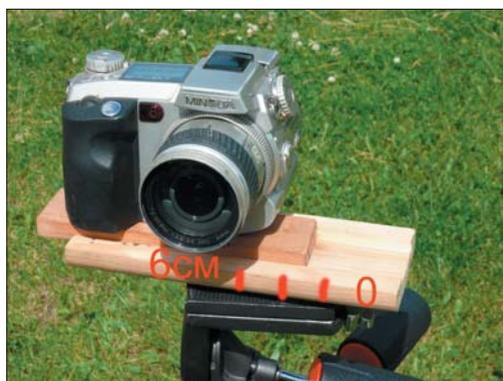
Для атрымання анагліфа пры здымцы адным фотаапаратам фатаграфуемыя аб'екты павінны быць нерухомыя. Каб атрымаць стэрэапару, фотаапарат трэба перамяшчаць у адной плоскасці на адлегласці стэрэабазіса (прыкладна 1/50 ад адлегласці да аб'екта). Для гэтага неабходна зрабіць накіравальнік з пазам, па якім перамяшчаецца прымацаваная да фотаапарата падстаўка (фота 1, 2).

Накіравальнік замацоўваем на стацыянарным або на нагрудным штатыве.

На накіравальніку адзначаем кропкі на адлегласці прыкладна

Фота 5

Фота 6

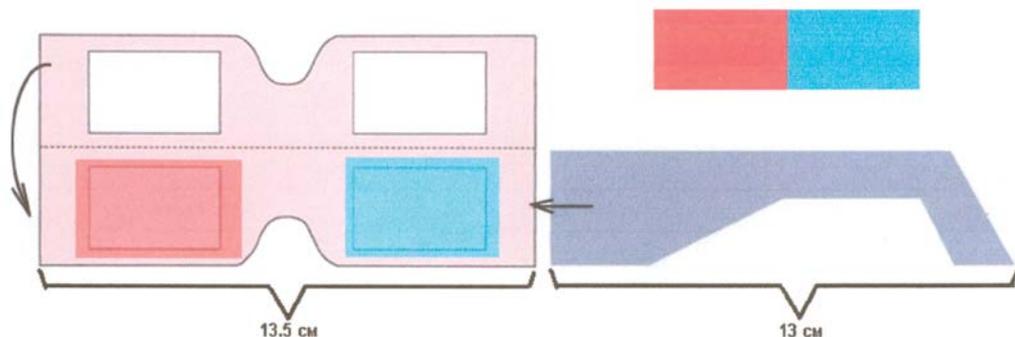
60 мм. Выбраўшы рэжым здымкі, не забываем прасачыць, каб фокусная адлегласць аб'ектыва была нармальнай, а экспазіцыя і факусіроўка — аднолькавымі. Першы здымак робім з левай кропкі (фота 3, 4). Потым, перамясціўшы камеру па накіравальніку ўправа да адзнакі (прыкладна 10—60 мм, у залежнасці ад адлегласці да аб'ектаў), робім другі здымак (фота 5, 6). Гэтыя дзве выявы і называюцца стэрэапарай. Для атрымання эфекта глыбіні неабходна падабраць сюжэт, на якім будзе некалькі планаў: перадні, сярэдні, задні.

Работа са стэрэапарамі

Для гэтага ёсць спецыяльныя праграмы, напрыклад, **stereo-photo marker**. Спампаваць гэтую праграму можна бясплатна ў Інтэрнэце на сайце www.stereo.jpn.org/eng/.

Устанаўліваем і запускаем праграму. Вылучаем у папцы з захаваных фатаграфій стэрэапару і «перацягваем» у акно праграмы на чорны фон.

Затым у акне праграмы з'явіцца 2 выявы. Каб стварыць стэрэавяраву, трэба націснуць на кнопку . Правая выява павінна размяшчацца злева, а левая — справа. Калі так не атрымалася, то памяняць іх месцамі можна кноп-

Выраб акулераў

кай . А можна скарыстаць функцыю аўтавыроўнівання, націснуўшы для гэтага кнопку .

Больш якасная апрацоўка фатаграфій — уручную, пры выкарыстанні клавшаў-стрэлак на клавятуры. Для захавання гатовай выявы ў меню **file**, трэба націснуць на ўкладку **save stereo image**.

Выраб акулераў для прагляду стэрэафатаграфій

Аснову са шчыльнай паперы выражаем па шаблоне. Плёначныя фільтры можна набыць у магазінах тэатральных прыналежнасцей (такія фільтры выкарыстоўваюцца для асвятляльных прыбораў

у кіно, у тэатры, на тэлебачанні). У Інтэрнэце апісаны розныя варыянты вырабу фільтраў на прынтары. Фільтры прыклеіваюцца да выразанага шаблона (злева — чырвоны, справа — бірузовы).

! — прыемных уражанняў!

P. S. Гатовыя стэрэафатаграфіі можна знайсці ў Інтэрнэце, напрыклад, на сайце **www.netfilev.land.ru**.

Гатовы стэрэафотаздымак

ЮНЫЯ ТАЛЕНТЫ ЛЕГЕНДАРНАЙ СЛУЧЧЫНЫ

*Хачу я на Случчыне
Прачнуцца крушынаю,
Каб ягады горкія
Даспелі да соладзі,
Каб высыпаў зоркі я
Ў дасветчанне моладзі.*
Рыгор КРУШЫНА

Шаноўныя сябры!

Гэтым разам у нашай традыцыйнай літаратурнай рубрыцы «Верасок» мы знаёмім вас з пэтычнай творчасцю вашых ровеснікаў, школьнікаў, якія жывуць у цудоўным кутку нашай Радзімы — на Случчыне.

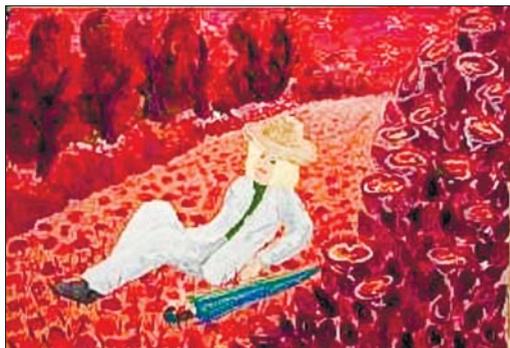
Случкая зямля можа ганарыцца сваім мінулым ажно з часоў легендарнага Слуцкага княства, якое ўзнікла ў складзе Турава-Пінскага княства як удзельнае. А хто з нас не чуў пра слаўтыя случкія паясы — жамчужыну высокага майстэрства беларускіх ткачоў, гонар айчыннага дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Далёка за межамі Слуцка і нават Беларусі былі вядомы яны і славіліся сваёй непаўторнай вытанчанасцю і самабытнасцю ўжо ў другой палове XVIII стагоддзя.

Ну, і вядома, здаўна Случчына славілася сваімі літаратурнымі традыцыямі. Сярод знакамітых гістарычных постацей гэтага краю нямала тых, хто ўзбагаціў нашу літаратуру сапраўднымі шэдэўрамі прыгожага пісьменства. Вось імёны

некаторых паэтаў і празаікаў, якія назаўжды ўпісаныя ў гісторыю нашай літаратуры: Язэп Дыла, Юрка Гаўрук, Рыгор Мурашка, Янка Золлак, Васіль Вітка, Рыгор Крушына, Антон Алешка, Мікола Лобан, Алена Васілевіч, Павел Місько, Алесь Жук, Яўген Гучок. Шмат хто з гэтых аўтараў працаваў на ніве дзіцячай літаратуры.

Сённяшнім дэбютантам «Бярозкі» хочацца пажадаць сталення таленту і творчага плёну, які — верым! — працягне высакародныя традыцыі Случчыны літаратурнай.

Арцём КАВАЛЕЎСКИ

Вольга ЯСКЕВИЧ, 13 год, Дом творчасці г. Слуцка.
«Рознакаляровыя краіны»

* * *

Застанешся ў квітнеючым маі,
Я ў верасень ціха пакрочу,
Бо каханне маё памірае
Гэтай цёплаю майскаю ноччу.

У ласкавых вішнёвых суквеццях
Застанецца апошняя фраза:
“Не бывае кахання на свеце!” –
Ты згадзіўся са мною адразу.

Слёзы, быццам бы зоркі, блішчэлі,
Залівалі тугой мае вочы.
...Застанешся ў квітнеючым маі,
Я ў верасень ціха пакрочу.

Кацярына МАЙСЯЁНАК,
выпускніца СШ № 12 г. Слуцка

Яраслаў ІСАКАЎ, 6 клас, СШ №2 г. Слуцка.
«Мая Радзіма — Беларусь»

Я жыву ў Беларусі

Я жыву у Беларусі.
Ёсць такі куток зямлі.
Тут живуць мне дарагія
Маці, бацька і дзяды.

Я люблю сваю Радзіму
За шырокія палі,
За блакітныя нябёсы,
За азёры і лясы.

А вакол растуць бярозы,
І рамонкі, васількі.
Я жыву у Беларусі.
Ёсць такі куток зямлі!

Дар'я ЛУКОШКІНА,
вучаніца 6 "В" класа
гімназія № 1 г. Слуцка

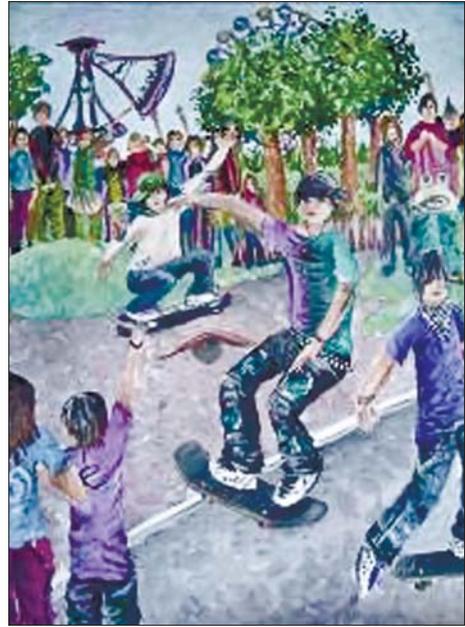

Гражына САРОКІНА,
5 клас, СШ №11 г. Слуцка. «Аўтапартрэт»

56 * * *

Кожны змалку марыць аб шчасці...
 Знаёмае возера, сцежкі, лясок.
 Мама ласка і родны куток...
 Каб шчаслівымі дзеці заўсёды былі,
 І каб мір панаваў на зямлі...
 І каб памяць была аб жывых і аб мёртвых,
 Трэба мір берагчы на зямлі...
 Маму заўсёды любіць, паважаць,
 І, калі састарэе, яе даглядаць...
 Быць чалавечным, праўдзівым і шчырым —
 Толькі тады ты будзеш шчаслівым.

Наталля БАБІНСКАЯ, вучаніца 8 класа
 Бокшыцкай СШ Слуцкага р-на.

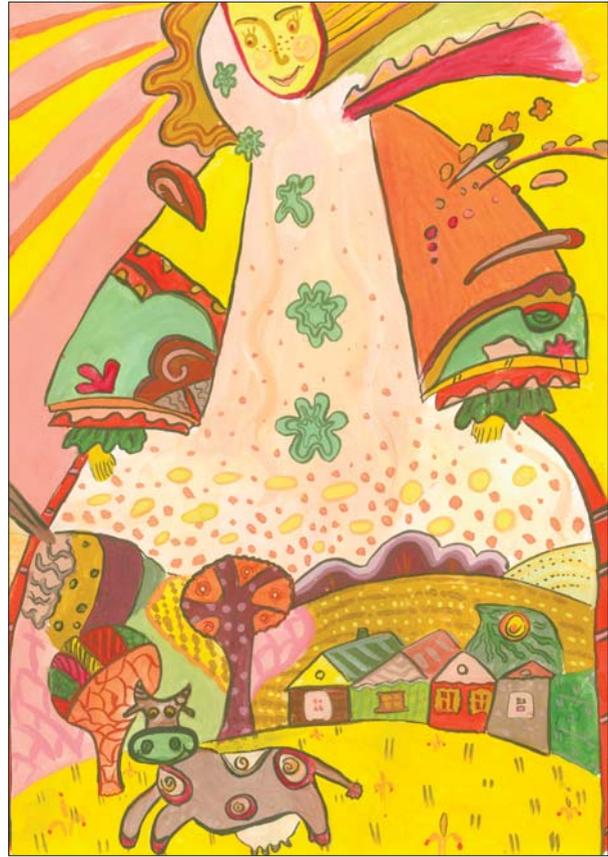

Вольга СЕМЯНОВІЧ, 14 год,
 Дом творчасці г. Слуцка.
 «Вясёлая тусоўка»

Андрэй БОЙКА, 5 клас,
 Замосцкая СШ Слуцкага р-на.
 «Мая маленькая Радзіма»

Аляксандра КАЗАКОВА,
 6 клас, Замосцкая СШ Слуцкага р-на.
 «Радзіма ў казках Васіля Віткі»

Мамін голас

Чуць хачу пяшчотны мамін голас,
 Кожны дзень і кожную хвіліну.
 Па зярнятку я збіраю ў колас
 Лепшыя пра маму ўспаміны.
 Лашчыць мяне цёплаю рукою:
 "Уставай, дзіцятка, – будзіць зранку. –
 Сёння ў школу пойдзем мы з табою..."

Потым паляцела я, як птушка,
 З матчынай лагоднае далоні,
 А яна ўсё плакала ў падушку:
 "Хай дачушку гора не дагоніць.
 Хай заўжды удача калыхае
 І блішчаць ад шчасця яе вочы.
 Хай каханне песні ёй спявае
 І салодкі сон прысніцца ноччу."

Васіліна БРАНАВІЦКАЯ, вучаніца 8 класа
 Бокшыцкай СШ Слуцкага р-на.

Ягор ПЕРАГУД, 5 клас,
 СШ №2 г. Слуцка.
 «Мая радзіма Беларусь»

КАЛАЖ З РОЗЖАСТЫЛЯВЫ ЗОРАК

Вольга НАВАЖЫЛАВА

«У нескладовае», Мн., 2010, «West Records».

«На свеце шмат краінаў і моваў, але сустрэча з «У нескладовым» нам абяцае вопыт цікавы, невыпадковы, неспадзяваны», — спявае Віталь Артыст («Без білета»). Так, вопыт увасаблення гэтай унікальнай літары беларускага алфавіта ў назве музычнага праекта і сапраўды займеў такія вынікі, што варта і нам звярнуцца да яго.

Пачалося ўсё тады, калі вядомыя беларускія музыкі на чале з Раманам Арловым (экс-гітарыстам гурта «J:Морс») і Вадзімам Марголіным стварылі цікавы беларускамоўны праект пад назвай «У нескладовае». Мэтай яго было паказаць — на Беларусі ёсць СВАЯ музыка, і гэта музыка «на ўзроў-

ні!»! Менавіта ж мастацтва аб'ядноўвае ўсіх нас, беларусаў, і робіць унікальнымі, такімі, каб пазнавалі ў свеце. Адсюль і назва праекта: літара ў ад-рознівае наш алфавіт ад іншых.

Першай ластаўкай праекта стаў менавіта дыск з песнямі. Усяго на дыску — 8 кампазіцый, розных па стылі і настроі, але аб'яднаных агульнай ідэяй. Самыя вядомыя беларускія спевакі паўсталі перад сваімі слухачамі ў некалькі новым ракурсе, і можна з упэўненасцю сказаць, набылі новых прыхільнікаў сярод фанатаў «не свайго» жанру. І хаця некаторыя музычныя крытыкі без энтузіязму паставіліся да такога «калажу», на мой погляд, яскравы збор рознастылявых зорак робіць праект

цікавым і нават універсальным музычным прадуктам, які сапраўды можа здзівіць. Мне, напрыклад, спярша было дзіўна пачуць на дыску песню на ... англійскай мове. Але ж, як справядліва значае Раман Арлоў, нашы музыкі не забываюць, што мы жывём у Еўропе: «Мой стары сябра Андрэй Краўчанка — беларус па паходжанні, які жыве ў Вашынгтоне, — прапанаваў мне напісаць падобную песню яшчэ чатыры гады назад, і вось сумесная твор-

меланхалічная мелодыя адначасова насычана надзеяй і цеплынёй. Немагчымасць кахання і — у той жа час патрэба адчуваць душэўную блізкасць з аднадумцам.

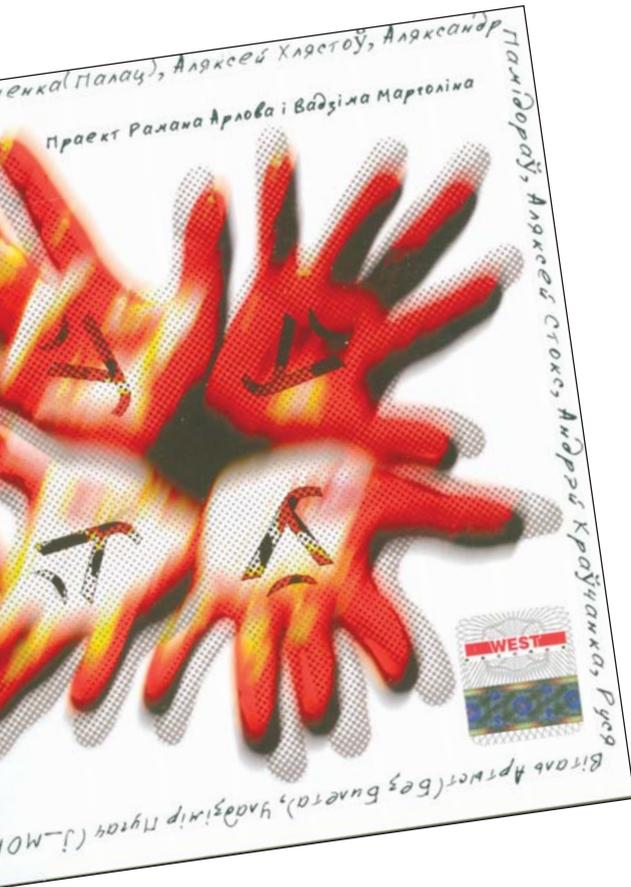
А ўдзел у праекце вядомага поп-спевака Аляксея Хлястова з песняй «Сусвет» далучыў да «У нескладовага» і прыхільнікаў папулярнай музыкі.

Цікавым атрымаўся дуэт Уладзіміра Пугача («J:Морс») і Рок-князёўны-2006 Русі. Выконваючы песню «На тонкай мяжы», музыкі хутка знайшлі паразуменне, якое ўвасобілася ў шчымлівы расповед пра каханне. Пранікнёны голас Уладзіміра Пугача прыемна афарбоўваецца новымі адценнямі жаночага вакалу — трапяткімі, мяккімі. Не дзіўна, што так заходзяць у сэрца словы: «Кожны ў адказе за наступную раніцу».

Аляксей Стокс з філасофскай песняй «Караблі» і Віктар Рудэнка (гурт «Dali») з цудоўнай кампазіцыяй «Мокры порох» уносяць у праект ноту своеасаблівай разважлівасці. А два гімны літары «У нескладовае» стваральнікі дыска Арлоў і Марголін лічаць свайго роду брэндаваннем праекта. І ў іх ёсць падставы — абедзве песні канцэптואльныя і выразныя.

Ну і нарэшце, як не сказаць аб рэп-кампзіцыі ў выкананні Алега Хаменкі, Рамана Арлова ды Аляксандра Памідора-

часць прынесла поспех». На мой погляд, песню «Take me away» арганічна ўспрымуць слухачы ў любой краіне, аднак беларускасці ў ёй усё ж шмат:

- 60 ва «Не кожны!» Я не фанат гэтага стылю, але прызнаюся, што нават мне песня спадабалася. Яна нагадвае віртуозна звязаны пруткамі швэдар, дзе пяцелькі розных колераў арганічна ўплятаюцца адна ў адну. Слухаючы гэту кампазіцыю, адчуваеш, як сапраўды важна для чалавека — знайсці аднадумцаў і не губляць сяброў у бясконцым сусвеце.
- А нас праект «У нескладовае» натхніў на абвяшчэнне новага творчага конкурсу!

Віктарына «Добры дыск – у добрыя рукі»

Прапануем вам стварыць свайго роду сачыненне на вольную тэму. Раскажыце (намалюйце, напішыце верш і г. д.) пра вашага любімага беларускага выканаўцу так, каб усе зразумелі — ён самы лепшы! Той, чья работа будзе прызнана нашым журы самай пераканаўчай, атрымае ў падарунак дыск ад праекта «У нескладовае». Чакаем!!!

Дыскаграфія

«PANANIEBA» — НОВЫ ЭТАП НАШАГА РЭПА

Вітаўт МАРТЫНЕНКА,
музычны крытык

«Pananieba» — «На балоце», Мн., 2010,
«БМАgroup».

Як ні круці, беларуская нацыянальная плынь рэпа ўжо мае вызначальныя вехі сваёй гісторыі. Гэта і першы зборнік нашых рэп-практыкаванняў на роднай мове «Пасадзіў DEAD RAPку/Rap Not Dead» (2004), які хоць і не ўсімі быў адназначна ўспрыняты, але атрымаў паспяховы распаўсюд, меў паслядоўнікаў ды трапіў і ў аналы беларускага музычнага кнігадруку («222 альбомы беларускага року»). Гэта і надзвычай праніклівы мега-трэнд «СрВ» (2006), раскрутка якога дасягнула такога ўзроўню, што ён гучаў пэўным часам ледзь не з кожнага тэлефона. Гэта і тонкі лірык ды рэп-меладыст «Vinsent» (2008), якому ўдалося данесці глыбокі сэнс і сацыяльны змест сваёй творчасці нават да пасіўных хіп-хоп-фэнаў.

Здавалася б, ёсць падставы заявіць, што мы ўжо ўсё маем і рухацца ў гэтым жанры няма куды. Але ў выдавецкага лэйбла «БМАgroup» іншая

тактыка. Таму нават у наш нестабільны час, калі ўсе спасылаюцца на крызіс, «БМАgroup» рызыкнуў здзівіць меламанаў чарговай навінкай — дэбютным альбомам «На балоце» вілейскага рэп-гурта «Pananieba».

Што можна сказаць насамперш, пасля аднаго-двух праслухоўванняў? Гэта выразны крок наперад па ўсіх паказчыках: і паводле меладызму, і па змястоўнасці, і па чыста жанравых рэпавых наваротах (скрэтчынг, сэмпліраванне, манера чыткі).

Што да маіх асабістых — не рэп-фанаўскіх — прыярытэтаў, дык надзвычай прывабіла здольнасць «Pananieba» не замыкаць увесь свет на сабе ўлюбёных, насычаючы свае творы ненавязлівымі згадкамі то класічнай музыкі, то нацыянальнай драматургіі, то калег па рэп-цэху («Imperator»,

«СрВ»). А пасля трэка «Людзі на балоце» хіба застануцца ў каго сумненні, што хлопцы чыталі не толькі Чэйза або Паланэка, але і роднага генія прозы Івана Мележа.

Прыемнае ўражанне ў гэтым альбоме робіць вынік гукарэжысёрскай працы («R2 Records»): замест зануднай чыткі ў атмасферы нейкага панкаўскага бруду слых насалоджваецца яшчэ і чысцінёй вакалу, і празрыстасцю меладычнага ды рытмічнага малюнка, і слушнасцю творчых намераў. Да ўсяго гэтага варта дадаць і літаратурна-стылістычную даспеласць гэтай так званай «вулічнай творчасці». «Pananieba» не толькі мае што сказаць сваім слухачам, не толькі валодае роднай мовай на ўзроўні, дастатковым для таго, каб пісьмова сфармуляваць свае думкі, але і словам умее віртуозна пагуляць, пажангліраваць, ствараючы лінгвістычныя каламбуры:

Вось гэта супер-моц,

Суперэнергетыка, што камяні крышыць.

І, хутка робячы крыжы,

Мы будзем ужывую па мазгах шыць,

Калі гук б'е шкло, калі вуліцы хочуць яшчэ...

Энергетыка, выбухі адрэналіну — hip-hop! hip-hop!

Энергетыка вулічных матываў — hip-hop! hip-hop!

62 А памятаеце песню «Хутка стану зверам» памянёнага «СрВ»? Дык вось вам і развіццё яе ад «Pananieba». Яно мае назву «На 100»:

*Нібы салодкі яблык,
Прагрызены наскрозь галод-
нымі чарвямі.*

*Нервы — няма сумненняў,
Што я хутка стану дзікім зве-
рам:*

*Завыю ваўкалакам у піліпаў-
ку на поўню...*

*Жыві на ўсе сто,
Толькі не стой,*

Не націскай на «stop».

Нібыта чужая нам рэп-культура, а вось здольная, аказваецца, утрымліваць процьму згадак айчынных традыцый, нават больш за пэўны ўзор дамарослай фолк-весьляху («Мяне мілы разлюбіў, я сяджу і плакаю...»). Дый сучасная рэчаіснасць адбіваецца ў рэпаўскіх чытанках надзвычай трапна: «Складаю руны, бо цікава, што яны раскажуць:/ Як жа сёння ляжа на маёй талерцы яблык?/ На музычных сайтах прапускаю між вачэй брахню і лабудзень,/ А новы дзень ужо не за гарамі».

Па шчырасці, сам я не прапускаю на музычных сайтах усялякую брахню і лабудзень, з чаго і нарадзілася, у прыватнасці, апошняя мая кніга «Rock on-line» (гэткі музычны дэтэктыв), але ў самім вышэйзгаданым тэксце гэтым я адчуў відавочную павязь пакаленняў. Зноў-ткі «отцы и дети» ў нас — не супярэчнасць, як у суседзяў, а непарыўны ланцуг традыцый.

Праўда, захапляючыся вартасцямі новага прадукту, не магу агучыць імёны аўтараў, бо яны ўпісаліся ў так званую «вулічную» (але падкінутую нам звонку) традыцыю ананімнасці. Такім чынам, «Pananieba» — гэта цудоўны голас Carolina Jimenez, пранікнёныя тэксты SP Kava, Земана, Сьведкі, Кондара, Reezah Realize, забойныя рытмы Deech, DJ Andy Roc... Дый за стылявы дызайн наўрад ці хто з беларусаў падзякуе нейкаму 71Pro, бо асэнсоўваецца ён неяк віртуальна. І усё ж менавіта беларусы адчуюць у трэках іхняга альбома і подых Мележа, і памкненні Караткевіча, і намаганні новага пакалення зрабіць свой унёсак у працяг гукавой гісторыі нашага этнасу.

Напрошваецца аналогія з адным уражаннем колішняй вандроўкі па адным рымскім музычным супермаркеце ў 2003 годзе. Я зайшоў туды ў дзень прэзентацыі чарговага альбома Эмінэма. Мелодыі гэтага выканаўцы гучалі з кожнага навушніка, за які браўся пакупнік, каб нешта выбраць. Я выбраў тады старэнькі альбом «The Mama's & The Papa's» з песняй «California Dreamin'» (1966), але перад тым мімаволі паспеў пераканацца, што ў таго Эмінэма акрамя дынамічнай чыткі таксама дастаткова яшчэ і моцнага голасу. Думаю, сёння і беларускі рэп дасягнуў аналагічных крытэрыяў разгляду яго вартасцей. І яшчэ невядома, што вам будзе лепей, бо Эмінэм нічым не закранае беларускіх духоўных традыцый, а «Pananieba» кліча: «ПАглядзі НА НЕБА».

Сапраўдны скарб

*Без яго жыццё – самота,
Ён – надзея і пяшчота,
І памочнік ён, і брат,
Хай у нас іх будзе шмат.*

М. Пазнякоў

«Сябар — гэта той, хто звязаны з кім-небудзь адносінамі, якія грунтуюцца на духоўнай блізкасці, агульнасці інтарэсаў, узаемнай прыхільнасці». Такое тлумачэнне я знайшла ў слоўніку. Але па-мойму гэта выказванне няпоўнае. Часта гавораць аб тым, што сябры пазнаюцца ў бядзе. Сапраўды так!

Прыгадваю апавяданне Алены Васілевіч «Сябры». У ім раскажваецца пра двух хлопчыкаў, якія разам вучыліся ў школе. З-за крыўды адзін з іх пакінуў другога ў лесе, калі той пашкодзіў нагу.

Іх разуменне сяброўства праходзіць сапраўднае выпрабаванне. У галоўнага героя Грышы ўсё ж хапае смеласці пераадолець крыўду, прызнаць сваю віну і папрасіць прабачэння. Атрымліваецца, што паміж хлопчыкамі было сапраўднае

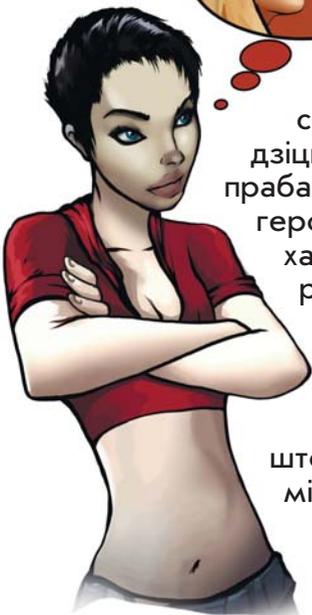
сяброўства і цяжкасці толькі ўмацавалі яго.

Думаю, сябры павінны разумець адзін аднаго з паўслова. Па адным тваім позірку. У цябе добры настрой — сябар радуецца. Ты плачаш, ён — супакойвае. Сябар верыць табе, нават калі ўсе навокал лічаць цябе вінаватым.

Мне здаецца, чалавек не можа мець шмат сяброў. Аднакласнікі, суседзі, прыяцелі па двары — неабавязкова сябры. Чалавек, які кажа, быццам сябруе з усімі знаёмымі, памыляецца. На самай справе сяброў у яго можа і не быць.

Сябрамі трэба даражыць, бо гэта самы каштоўны скарб у жыцці. Мы з маёй аднакласніцай Насцей сябруем ужо некалькі гадоў. Я нават не ўяўляю ўласнага жыцця без сваёй сяброўкі. Мы заўсёды дапамагаем адна адной. Часам, вядома, сварымся, але, памірыўшыся, абяцаем ніколі не псаваць настрой адна адной з-за недарэчнасці. Думаю, што мы будзем сябраваць доўга.

Алена ВАНСОВІЧ,
вучаніца 8 «А» класа
СШ № 3 г. Вілейкі.

ПАЛЯВАННЕ ЗА ІМГНЕННЕМ

Галіна ПШОНИК

Фотапаляваннем прынята называць фатаграфаванне звяроў і птушак. А па мне, дык увогуле фатаграфаванне мае адну прыроду з паляваннем: падпільнаваць, злавіць і — пакінуць у сябе. Ну зірніце хаця б на здымкі ў нашым «Вернісажы»! Хіба не адчуваецца за кожным з іх пільная вока і цвёрдая рука сапраўднага паляўнічага?

Паляўнічыя за цудоўнымі імгненнямі, якімі зараз любуецца і вы, — пераможцы рэспубліканскага конкурсу на лепшую фатаграфію пра малую радзіму «Красуй, Беларусь!» Арганізатар гэтага захапляючага спаборніцтва — Рэспубліканскі цэнтр тэхнічнай творчасці навучэнцаў, удзельнікі — хлопчыкі і дзяўчынкі з усіх раёнаў нашай краіны.

Праводзіўся конкурс у некалькі этапаў: спачатку на базе ўстановаў адукацыі, потым на раённым, гарадскім і абласным узроўнях. Самыя лепшыя работы былі адабраны для ўдзелу ў рэспубліканскім туры. Іх аказалася амаль паўтары тысячы! Такім чынам фіналістамі фотаконкурсу «Красуй, Беларусь!» сталі 690 рэбят з 67 гарадоў і 112 вёсак. Уяўляеце ўсю складанасць задачы журы? (Старшынёй яго, дарэчы, быў славуты фотамайстар, старшыня грамад-

скай арганізацыі «Фотамастацтва» і Беларускага клуба фотапаляўнічых, галоўны рэдактар газеты «Туризм и отдых», часопісаў «Дикая природа» і «Фотомания» Сяргей Плыткевіч.)

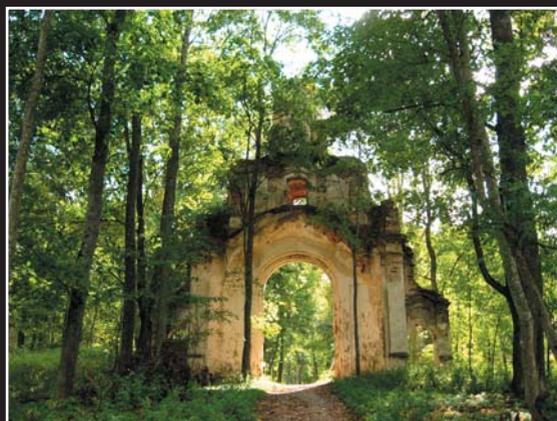
Ацэньваліся творы юных фотаамаатараў у 6 намінацыях: «Пейзаж», «Зямля з блакітнымі вачыма» (мастацкія фатаграфіі рэк і азёр), «Браты меншыя», «...І перанесціся ў далёкае мінулае» (фатаграфіі помнікаў архітэктуры Беларусі), «Макраздымка», «Красуй, Беларусь!» (фатаграфіі значных падзей, якія адлюстроўваюць жыццё беларускага народа). Прычым удзельнікі былі падзелены на дзве катэгорыі: да 14 гадоў і з 15 да 18 гадоў.

У рэшце рэшт былі адабраны 36 — паводле дружнага прызнання ўсіх членаў журы — лепшых работ. Шэсць з іх мы сёння маем гонар прадставіць на нашых старонках. У наступных нумарах часопіса пастараемся пазнаёміць вас і з астатнімі. Больш таго: усіх удзельнікаў гэтага конкурсу, а таксама і няўдзельнікаў яго запрашаем дасылаць нам удалыя, на погляд саміх фотаамаатараў, здымкі.

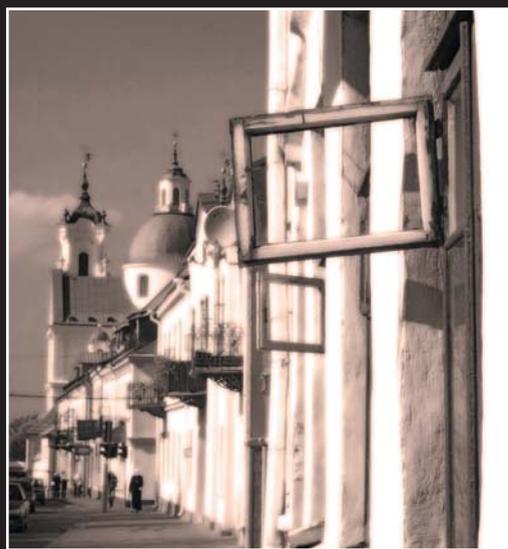
**ДАВАЙЦЕ ДЗЯЛІЦЦА
ТРАФЕЯМІ ПАЛЯВАННЯ
ЗА ІМГНЕННЕМ!**

«Важная птушка». Максім КАМІНСКІ,
в. Белая Ліпа, Сенненскі раён

«Храм жыцця». Кацярына ПЯТНІЦА, г. Глыбокае

«Позірк у мінулае». Мікалай ШЫДЛОЎСКІ, г. Гродна

«Зачараванне». Арцём ІВАШКА,
в. Жухавічы, Карэліцкі раён

«Адзінота». Святлана ЛАПКО, г. Фаніпаль, Мінскі раён

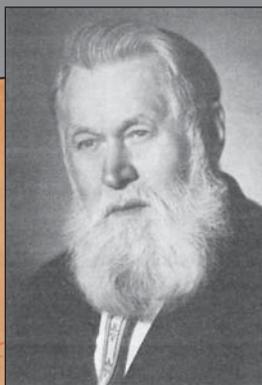
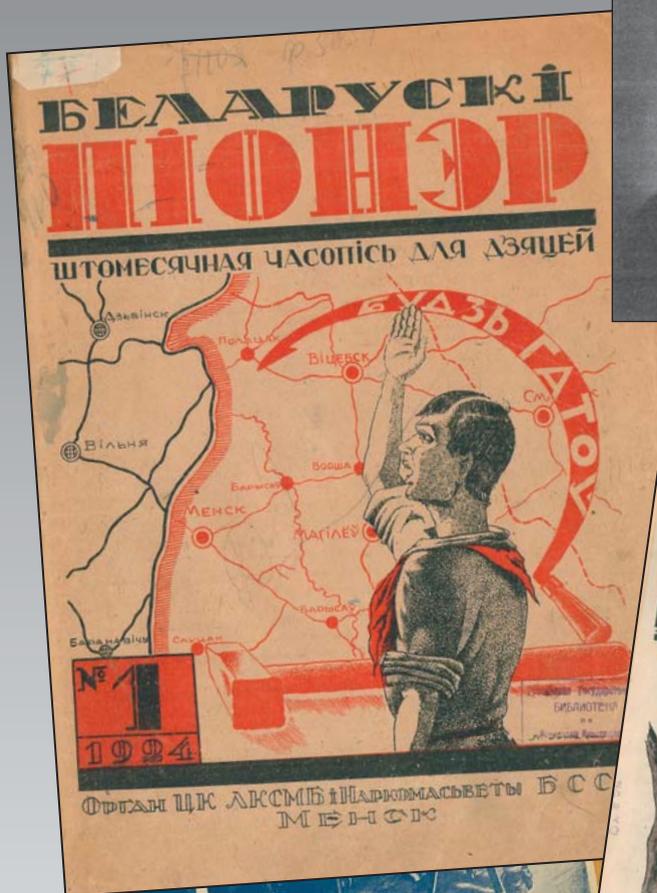
«Прамень сонца залаты». Вольга САВЕНКА, г. Гомель

Часопіс «Бярозка» быў заснаваны ў 1924 годзе і называўся спачатку «Беларускі піонер». У 1929 яго перайменавалі ў «Іскры Ільіча», а з 1945 ён называецца «Бярозкай».

Першым рэдактарам часопіса быў Уладзімір Дубоўка. Праз нядоўгі час яго накіравалі на працу ў Маскву, і часопіс узначаліў славыты ў будучым казачнік, а тады дваццацігадовы студэнт педтэхнікума Алесь Якімовіч — да 1948 года ён быў галоўным рэдактарам.

У 2009 годзе «Бярозка» адзначыла свой 85-гадовы юбілей. А ў 2011 выйдзе ТЫСЯЧНЫ нумар нашага часопіса.

Пачынаем адлік нумароў да гэтай знамянальнай даты! Запрашаем вас, сябры, у вандроўку па часе. Згадаем, як усё пачыналася...

Уладзімір ДУБОУКА

Алесь ЯКІМОВІЧ

